

Úloha, poslání a přínos Duchovní služby v Armádě České republiky.

Petra Hůlková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra HŮLKOVÁ**
Osobní číslo: **H118093**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Úloha, poslání a přínos Duchovní služby v Armádě České republiky**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce:

- mapovat úlohu, poslání a přínos Duchovní služby pro Armádu ČR;
- prozkoumávat historii a vývoj působení Duchovní služby v Armádě ČR od prvních činů jednoho z velikánů této oblasti, Methoda Kubáně, až po oficiální smlouvu mezi Ekumenickou radou církví, Českou biskupskou konferencí a Armádou ČR;
- charakterizovat kompletní výčet církví působících v Armádě ČR.

Především si bude všímat praktického účelu a konkrétního využití ve vojenském prostředí. Poukáže na úzkou součinnost s ostatními obory z řad pomáhajících profesí jako je například vojenská psychologie, systém prevence nežádoucích jevů a pedagogika a na tom, jako mohou společně lépe kooperovat ve prospěch služby a života vojenského profesionála. Neopomene objasnit jednu z hlavních rolí a úkolů vojenského kaplana při plnění svého poslání v zahraničních operacích.

Praktická část, postavená na kvalitativně kvantitativním výzkumu, zahrne nejen subjekty poslání Duchovní služby v AČR (tj. vojenské kaplany), ale především objekty jejího působení (vojáky, občanské zaměstnance).

Praktická část bude zejména směřována do oblasti pomoci Duchovní služby AČR v systému výchovy a vzdělávání příslušníků resortu Ministerstva obrany.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

AVIS MO ČR. Dokumenty Duchovní služby AČR. Praha, 2006.

Holub, T. Pastorační služba v Armádě České republiky. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 2007.

Opatrný, A. Pastorační situace u nás. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

Pavlíková, E. Názory vojenské veřejnosti na duchovní službu v AČR: Závěrečná zpráva z výzkumu. Praha: Personální sekce MO ČR, 2002.

Pokorný a kol. Prevence sociálně patologických jevů. Brno: ÚPPD, 2001.

Stehlík, E. Páter Method, životní příběh generála duchovní služby Msgre Methoděje Kubáně. Praha: AVIS - MO ČR, 2006.

Störig, H. J. Malé dějiny filozofie. Praha: Zvon, 1992.

Vodáková a kol. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. et Mgr. František Zakopal

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, PhD.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

.....
PETRA HULKOVÁ
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 14. 5. 2014

.....
Huř
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na úlohu, poslání a přínos Duchovní služby v Armádě České republiky a na součinnost s ostatními pomocnými obory. Zabývá se historickým jádrem Duchovní služby, zejména člověkem, který položil jeden z hlavních pilířů tohoto odvětví, a to biografií Methoděje Kubáně, až po její současně řešenou právní formu. Poskytuje informace o vojenské kapli a o hlavních funkcionářích Duchovní služby v Armádě České republiky. Udává sumář všech současně existujících církví v Armádě České republiky a jejich jednotlivou charakteristiku. Zdůrazňuje působnost kaplana Duchovní služby v zahraničních operacích a jeho vliv na účastníky (vojáky) mise. Cílem praktické části bylo pomocí rozhovorů a dotazníkového šetření zjistit současný stav názoru na přínos Duchovní služby v Armádě České republiky, zejména mezi vojáky profesionály a zaměstnanci Duchovní služby působící u Velitelství výcviku – Vojenské Akademie. Názory na základě kvalitativního výzkumu porovnat a v závěru podat hypotézu o tom, jak Duchovní služba působí na výše zmíněné respondenty.

Klíčová slova: Duchovní služba, Methoděj Kubáň, vojenská kaple, církev, kaplan, vojáci.

ABSTRACT

The thesis focuses on the problem, mission and spiritual benefits of the Religious Service in the Czech Army and in cooperation with other auxiliary fields. It deals with the historical core of the Religious Service, and its current legal form. It pays special attention to Metodej Kuban – a man who laid the foundation of the Religious Service in the Czech Army. It also provides information about the military chapel and about main representatives of the Religious Service in the Czech Army. It summarises all existing churches in the Czech Army now and their individual features. It highlights activities of the Religious Service chaplain in the foreign operations and their effects in missions. The aim of the practical part is to determine, through interview and questionnaires, determine the current state of opinion on the benefits of spiritual service in the Czech Army, especially between professional soldiers and chaplains at the Training Command – Military Academy. The aim is to compare opinions based on qualitative research and conclude an hypothesis about how Chaplaincy operates at the above respondents.

Keywords: Religious Service, Methodej Kuban, military chapel, church, chaplain, soldiers.

Poděkování

Ráda bych poděkovala panovi Mgr. et. Mgr. kpt. Františkovi Zakopalovi, za velmi užitečnou metodickou pomoc, praktické rady, osobní zkušenosti a podporu, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Nemalý časový úsek, odborné konzultace v oblasti teologie a nastavenou přátelskou tvář mi také věnoval pan Mgr. kpt. Pavel Matoušek, kterému též patří mé veliké díky.

Nejen jim, ale i dalším lidem z jejich profesního týmu patří můj obdiv a dík, takže i za milou spolupráci a poskytování důležitých informací bych nerada opomněla paní Mgr. kpt. Gabrielu Horákovou a kaplana osobního štábu VeV – VA Mgr. kpt. Josefa Konečného.

Zároveň bych chtěla tímto vyjádřit poděkování rodině za toleranci a povzbuzení, kterého se mi dostalo ze všech stran v průběhu celého mého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Úloha, poslání a přínos Duchovní služby v Armádě České republiky.“ vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v seznamu. Elektronická verze je totožná s tištěnou verzí bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 DUCHOVNÍ SLUŽBA V AČR A POSLÁNÍ VOJENSKÉHO KAPLANA	11
1.1 ÚLOHA DUCHOVNÍ SLUŽBY	13
1.2 POSLÁNÍ DUCHOVNÍ SLUŽBY	14
1.3 PŘÍNOS DUCHOVNÍ SLUŽBY	15
1.4 SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI SLOŽKAMI SYSTÉMU.....	16
1.5 DÍLČÍ SHRNTÍ	17
2 HISTORIE DUCHOVNÍ SLUŽBY	19
2.1 BIOGRAFIE MSGRE. METHODĚJE KUBÁNĚ	19
2.2 ODKAZ A VÝSLEDKY ČINNOSTI METHODĚJE KUBÁNĚ.....	21
2.3 NÁBOŽENSTVÍ Z POHLEDU LEGISLATIVY V ČR.....	22
2.4 SOUČASNÁ PRÁVNÍ PODOBA O DUCHOVNÍ SLUŽBĚ V AČR.....	27
2.5 HLAVNÍ FUNKCIONÁŘI DUCHOVNÍ SLUŽBY V AČR.....	29
2.6 VOJENSKÝ KOSTEL A VOJENSKÉ KAPLE	30
3 CÍRKVE V AČR	32
3.1 VÝČET CÍRKVÍ PŮSOBÍCÍCH V AČR K 1. 3. 2014	32
3.2 CHARAKTERISTIKA CÍRKVÍ	32
3.3 PRAKTICKÝ ÚČEL CÍRKVÍ.....	33
4 POSLÁNÍ VOJENSKÉHO KAPLANA V ZAHRANIČNÍCH MISÍCH	35
4.1 PŮSOBNOST KAPLANA DUCHOVNÍ SLUŽBY V ZAHRANIČNÍ OPERACI.....	36
4.2 SYMBOLIKA.....	36
4.3 PASTORAČNÍ CENTRUM DS LULEČ	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
5 VÝZKUM	42
5.1 METODOLOGIE, CHARAKTERISTIKA VZORKU.....	42
5.2 PREZENTACE DAT	44
5.3 VYHODNOCENÍ, ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	66
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

K rozhodnutí věnovat se ve své práci problematice Duchovní služby v Armádě České republiky mě přivedla myšlenka, že ne všechny odvětví z řad pomáhajících profesí ve studiu oboru Sociální pedagogiky, jsou dostatečně zmiňovány, některé jsou ba dokonce opomínány. A v mnoha případech je to velká škoda, protože ne každý ví, že i Duchovní služba (dále jen DS) může pozitivně ovlivnit život a pomoci zvládnout životní bol každého jedince.

Má tak za cíl předejít negativnímu dopadu různých problémů či zmírnit lidské útrapy, které lidstvo den co den provází, ať už v jakékoli podobě, druhu a četnosti. Ne každý se v takovém náročném období obrátí na ordinaci psychologa či psychiatra nebo na podporu své rodiny a právě takovouto další možností, jak svoji starost či úzkost řešit, je například obrátit se na vojenského kaplana, který svou velkou duší reprezentuje DS a stává se tak patronem maximální důvěry a pomoci pro každého, bez výjimky.

Specifickou podobu v podmínkách Armády České republiky (dále jen AČR) jsem zvolila z toho důvodu, že sama jsem součástí této státní složky. Přestože nemám konkrétní osobní zkušenost, tak o to více to pro mě byla velká výzva poznat a prozkoumat tuto pro mě zcela novou, ale velice inspirativní problematiku, obzvláště když zaznamenávám pozitivní reference z osobních zkušeností druhých, médií, ale i ze svého nejbližšího pracovního okolí. Zcela hmatatelné plusy DS u života vojsk se pak projevují zejména v zahraničních operacích, etických seminářích nebo v individuálním přístupu k jedincům. Vše je jednoznačně organizováno za účelem poskytnutí maximální pomoci a podpory.

Katolická církev jako instituce byla známá již odpradáвна. Historii má dlouhou, ale vývoj různorodý. Z těch nejdůležitějších bych pouze okrajově zmínila Bibli, kterou můžeme označit za prvopočáteční pramen. Dále pak podle časové historické křivky se dostaneme ke starověkému Římu, kde křesťanství, armáda a stát také sehráli svoji nemalou roli. V dějinách se promítá teologie různým způsobem, takže i Mistr Jan Hus nebo období Rakousko – Uherska zde mají své historické místo vázané k této problematice. Okamžik zlomu nastal v době vzniku samostatné Československé republiky. V té době byla díky vlivu katolické církve oficiálně zavedena DS do Armády. Já budu ve svojí práci zmiňovat zejména činnost Msgre. Metoděje Kubáně, jehož působnost spadala právě do období

přelomu konce 19. a první poloviny 20. století, tedy období poznamenaném 1. světovou válkou.

Díky jeho celoživotnímu oddání se katolické církvi a jeho značnému úsilí a snaze, dostala DS zcela jiný rozměr, od které se odvíjí budování současné DS. Právě proto považuji ve své práci z mého pohledu za důležité, se zaměřit především na odkaz tohoto muže, který byl svými činy nejbližší současné DS. Nyní DS funguje na základě oficiální smlouvy mezi Ekumenickou radou církví, Českou biskupskou konferencí a AČR.

Bakalářská práce je zaměřena na úlohu, poslání a přínos DS v AČR. V první kapitole se věnuji zejména významu, účelu a spolupráci s ostatními tzv. humanitními složkami. Jakým způsobem se podílí DS AČR na životě vojáka nebo jakéhokoli zaměstnance v resortu Ministerstva obrany (dále jen MO). A jak se vzájemně prolíná s různými dalšími odvětvími, kterými jsou například psychologie, pedagogika nebo oblast zabývající se prevencí sociálně nežádoucích jevů. Dílčím shrnutím podám co nejjednodušší závěr týkající se těchto bodů. Ve druhé kapitole mé práce jsem se zaměřila na historickou, ale i současnou podobu DS. Zmíním strukturu hlavních funkcionářů DS AČR a popíši vojenský kostel a vojenskou kapli, co by nezbytné prvky DS. Třetí kapitolou chci poskytnout výčet církví působících v AČR, jejich stručnou charakteristiku, praktický účel a hlavní poslání. Poslední kapitola je věnována poslání a působnosti vojenského kaplana v zahraničních operacích, symbolice, která souvisí s DS a v neposlední řadě zmíním Pastorační centrum v Lulči.

Za cíl mé bakalářské práce jsem si stanovila nejen shrnout poznatky o problematice DS v AČR v teoretické rovině, ale za pomoci kvalitativního výzkumu zjistit postoje a názory vojáků a vojáků na službu vojenského kaplana a jejich názory v souvislosti s posláním a přínosem DS. Formou rozhovorů a dotazníků získat názor nejen od objektů (vojáků), ale i subjektů (kaplanů) samých na jejich činnost, zejména na zkušenost v zahraničních misích. Výsledkem praktické části by mělo být shrnutí, hypotéza, o tom, jak je či není DS v AČR prospěšná, a komu a v jaké míře nejvíce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DUCHOVNÍ SLUŽBA V AČR A POSLÁNÍ VOJENSKÉHO KAPLANA

DS v AČR je poměrně mladou nositelkou svého názvu. Přestože prošla historickým vývojem jednoho století, tak jako novodobou profesionální ji datujeme okamžikem podepsání Ekumenické dohody dne 3. 6. 1998. Jejím spoluzakladatelem byl první duchovní v Armádě katolický kněz plk.v.z. Mons.ThLic. Tomáš Holub, ThD. Osobně byl požádán tehdejším náčelníkem generálního štábu Ing. Jiřím Šedivým, aby přichystal návrh smlouvy o DS v Armádě mezi MO a představiteli všech církví. Tímto úředním jmenováním katolického kněze Tomáše Holuba do funkce hlavního kaplana, se DS stala nedílnou součástí AČR na plný úvazek.

Dle rozkazu ministra obrany č. 19 České republiky z června 1998 je úkolem DS zejména:

- *podporovat velitele všech stupňů v jejich úsilí o naplňování a ochranu lidského rozměru života všech příslušníků resortu MO,*
- *nabízet pomoc příslušníkům resortu MO při řešení osobních krizí a těžkostí, které jim vznikají při plnění funkčních povinností a v osobním a rodinném životě,*
- *přispívat k rozvíjení humanizace a k prohlubování demokratických tradic národní a evropské kultury v resortu MO,*
- *podílet se na vytváření podmínek pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání, pro příslušníky resortu MO za všech situací spojených s plněním jejich funkčních povinností.*

Ministr obrany stanovuje pro DS tyto zásady:

- *duchovní služba je samostatnou službou v resortu MO,*
- *možnost podílet se na utváření duchovní služby mají všechny státem uznané církve, náboženské společnosti nebo jejich sdružení za předpokladu, že uznají zásady stanovené pro výkon služby duchovního v resortu MO včetně toho, že nabídka pomoci je určena všem,*

- každý příslušník resortu MO má právo si pomoc vojenského duchovního vyžádat, přijmout nebo odmítnout.

Velký důraz v DS u armády je kladen na dobrovolnost. Vojenský duchovní je povinen ctít také zájmy příslušníků resortu MO jiných vyznání a zprostředkovávat jim kontakt s jejich duchovními, pokud služba těchto duchovních není v rozporu s posláním resortu MO.

Vojenským duchovním může být pouze voják, kterého navrhne příslušná církev či náboženská společnost, s nimiž odpovědný funkcionář resortu MO uzavřel dohodu. Vojenský duchovní požívá v souladu s Mezinárodním humanitárním právem zvláštní ochrany, zejména s ohledem na Ženevské úmluvy, ze dne 12. srpna 1949 a Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám, z roku 1949, sjednané dne 8. června 1977.

Vojenský duchovní, přestože je voják, je tzv. nekombatant. Měl by nosit zřetelné označení svého duchovního stavu na uniformě a je mu zakázáno účastnit se boje. Jeho výhodou je, že s ním nesmí být veden boj a v zajateckém táboře má zajištěn volný pohyb.

Poslání duchovních v armádě se v zásadě nemění podle toho, v jakém je armáda stavu (mírový, válečný). Zajímavostí je i provázanost mimoresortních duchovních s vojenskými kaplany.

Velitelé různých útvarů jsou i vůči civilním duchovním otevřeni, protože vojáci mají na tuto péči nárok již ze zákona¹.

Civilní duchovní by také měli být v kontaktu s vojenskými duchovními a kolegiálně jim pomáhat nést jejich starosti², během bohoslužeb se za ně modlit³ a zajímat se o jejich práci a o situaci v armádě.

¹ Branným zákonem č. 92/1949 sb. je všem vojákům zaručena svoboda náboženského vyznání, umožněna účast na náboženských obřadech a duchovním státem uznávaných církví je dovolen vstup do vojenských objektů.

² Církev jsou si vědomy, že vojenský duchovní je nadále součástí společenství duchovních té církve, z které pochází, a naléhavě potřebuje od svého církevního společenství duchovní pomoc a podporu pro řádný výkon své služby. (ze Smlouvy o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu Ministerstva obrany)

³ Kandidát vojenské duchovní služby podepisuje prohlášení, ve kterém je mj. uvedeno: *Spoléhám se na Boží pomoc a také na modlitby všech církví, které mě do této služby vysílají.*

1.1 Úloha Duchovní služby

DS je tu především za účelem pomoci. Všichni lidé, které za účelem společného úsilí a bezpečí České republiky (dále jen ČR) sdružuje MO, jsou lidské bytosti v plné míře obdařené vůlí a schopností samostatně hledat, nacházet a pořádat svůj individuální postoj k veškerým skutečnostem, danostem a situacím a schopností i potřebou je individuálně i společně prožívat.

Toto prožívání, které probíhá především v emocionálních, duchovních, morálních a sociálních obzorech lidské osobnosti, je nevynucené, nevynutitelné a ve své podstatě nepotlačitelné.

Obzvláště vojenská služba přivádí člověka do duchovně či eticky komplikovaných či mezních situací.

Formou dlouhodobé, stálé a osobní přítomnosti vojenského kaplana uprostřed vojenského kolektivu ztělesňovat trvale přítomnou nabídku široce míněné DS směřovanou ke všem příslušníkům rezortu MO a jejich rodinám, k níž má každý právo ji pro sebe vyžádat, přijmout nebo odmítnout. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006)

Vojenský kaplan je pevnou součástí jednotky, ve které je služebně zařazen. Zároveň patří k DS AČR, kterou tvoří skupina všech vojenských kaplanů sloužících v AČR. Motivaci a schopnost ke službě čerpá ze svého vzdělání, životních zkušeností a ze své osobní víry. O tématech náboženství nebo víry mluví, až když je k tomu vyzván nebo o to požádán. Nikomu je nevnučuje a nepřichází je jakkoliv propagovat. Jeho úlohou je pomoci vždy, když je potřeba. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006)

Dalším strategickým úkolem vojenského kaplana je podporovat velitele v jejich odpovědnosti za lidský rozměr života a služby vojáků a za všestranný rozvoj vztahu k lidským (individuálním i společným) hodnotám. Měl by být poradcem velitele v oblasti vojenské etiky a mezilidských vztahů. Je také určitým alternativním obousměrným komunikačním mostem mezi velitelem a podřízenými jednotkami. V žádném případě však není cílem služby vojenského kaplana získávat citlivé informace o vojácích a předávat je veliteli. Ba naopak, snaží se rozvíjet smysly pro sounáležitost a dobrou atmosféru ve vojenském kolektivu. Je patriotem jednotky, ve které slouží a pomáhá udržovat její vlastní

identitu. Podporuje vnímání tradic a vyznávaných hodnot evropské civilizace, ke které patříme. Patří mezi takzvané pomáhající profese. Spolupracuje s vrchními praporčíky, zdravotníky, právníky, psychology a se všemi, kteří mají na starosti péči o lidi. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006)

1.2 Poslání Duchovní služby

Existence resortní DS je zárukou svépomocné schopnosti resortu MO adekvátním způsobem, s podrobným zřetelem ke specifickým okolnostem vojenské služby a ke zvláštním nárokům kladeným na vojáka, vytvářet prostor, jak pro jedince, tak pro kolektiv, k svobodnému hledání, nacházení a rozvíjení vlastní identity, k sebereflexi, k vyjádření nebo sdílení osobní situace a jejímu prožívání.

Na jedné straně je služba vojenského kaplana založena na poskytování nekategorizované asistence člověka člověku, na prokazování nezištné vnímavosti pro radosti nebo těžkosti pramenící z osobního nebo služebního života, a to za obecně přijatého předpokladu, že komunikace s vojenským kaplanem se děje v důvěrné rovině a není principiálně určena k dalším účelům.

Na druhé straně služba vojenského kaplana spočívá v odborné podpoře rozvoje duchovního a etického potenciálu přirozeně existujícího uvnitř kolektivů a vojenských jednotek, a to jeho trvalou přítomností uvnitř těchto kolektivů.

Ke všem příslušníkům resortu a jejich rodinám směřuje prostřednictvím vojenských kaplanů univerzálně pojatá nabídka DS, jejíž kontext, forma a obsah nejsou nutně náboženské služby. Respektují individuální duchovní zakotvení, osobní názory nebo ovzduší v kolektivu či jednotce.

Poslání vojenského kaplana je velice náročné. Je připraven a chce sdílet jakékoli radosti a starosti všech, kteří se mu s nimi chtějí svěřit nebo se o ně podělit. Nabízí svou asistenci při hledání odpovědí a řešení v situacích, kdy do života zaměstnanců resortu a jejich rodin vstoupí složitosti nebo problémy osobního, sociálního, etického nebo duchovního

charakteru. Každému garantuje diskretnost a mlčenlivost neboli kněžské tajemství⁴. Jednou ze základních charakteristik jeho služby je zachovávat tajemství druhých. V tom nedělá žádné rozdíly i s ohledem na vojenskou hodnost či zastávanou funkci. Kaplan vnímá každého člověka jako jedinečnou a neopakovatelnou lidskou bytost, jako rovnocenného partnera. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 35)

1.3 Přínos Duchovní služby

DS by měla mít také prostor navštěvovat rodiny pozůstalé po vojácích, kteří přišli o život při výkonu služby nebo dlouhodobě asistovat vážně zraněným vojákům a jejich rodinám.

Jako orgán zaštiťující otázky morálních kodexů koordinuje slavnostní, ale i méně příznivé okamžiky, kterými jsou smuteční obřady, pohřby a jiné pietní akty či události.

DS pořádá semináře a diskuse k hodnotám společným pro vojáky AČR, hodnotám vyznávaným a chráněným ČR a společenstvími, ke kterým se ČR, jako celek, trvale hlásí. Pořádá semináře s adekvátními historickými a kulturními tématy, především před výjezdem jednotky do zahraniční operace. Organizuje setkání rodin příslušníků resortu, a to především před odjezdem a po návratu z nasazení v zahraniční operaci. Jednou z možností, kde se tato setkání odehrávají, je například Pastorační centrum DS AČR. Pastorační centrum slouží také jako místo pro služební i volnočasové setkávání vojenských kaplanů s vojáky a jejich rodinami. Vojenští kaplani také zabezpečují, rozvíjí a koordinují komunikaci resortu s náboženskými subjekty.

V mírových počtech rozvíjí DS strukturu, inkorporací systematizovaných míst vojenských kaplanů, především do všech bojových jednotek, zvláště pak předurčených do zahraničních operací, do každého celku polní nemocnice nebo do všech úkolových uskupení na úrovni prapor vysílaných do boje. Ve válečných počtech povolal i vojenské kaplany v záloze. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006)

⁴ V armádě je především neformálně (formální opora se zakládá na institutu zpovědního tajemství ze zákona o církvích § 8 zákona č.309/1991 Sb., a to v nejširším možném výkladu) diskretní rozhovor vojenského kaplana s příslušníkem resortu akceptován jak krytý kněžským tajemstvím. Tento fakt je zcela přirozeně veliteli vnímán.

1.4 Spolupráce s ostatními složkami systému

Do života vojáků, ať chceme nebo nechceme, vstupují i nepříjemné záležitosti v různých podobách, kterými například jsou alkohol, drogy, sexuální obtěžování, mobbing, bossing, šikana a mnohé další.

Je smutným faktem, že šikana nevyvymizela z armády ani s pádem komunistického režimu po roce 1989 a dokonce ani se zavedením vojenské profesionální služby. Pozitivní změna se nicméně projevila v tom, že armáda se k problému začala stavět aktivně a vzala si také na pomoc odborníky z oblasti teologie. Tedy jednou z důležitých složek v AČR, která se podílí na životě takto ohrožených jedinců, je tedy DS, dále systém prevence sociálně patologických jevů, která svou činností zastřešuje pomoc, stejně tak jako psychologická, vojenská zdravotnická nebo právní služba.

Vliv systému vrchních a vedoucích praporčíků na vojenský sbor má též neodmyslitelný význam. Právě proto, že každá služba má užší specializaci ve svém oboru, ale zároveň se prolíná s pomocí a snahou odvrátit či předejít nebezpečí, tak se všechny tyto disciplíny potřebují vzájemně a jejich součinnost je nedílnou součástí jejich práce.

V armádním prostředí vždy byl a stále je jasně otevřený prostor pro působení pomáhajících profesí, které vyžadují nutnou tvrdost a neosobnost vojenské struktury⁵. Tento prostor je třeba primárně vnímat jako obecně nenáboženský. Kvalita a forma jeho naplnění je pak zásadně závislá nejen na osobních kvalitách daných odborníků, ale i na konkrétní charakteristice dané pomáhající profesí.

DS zabezpečuje především diskrétní přijetí v subjektivně těžkých situacích zaměstnanců resortu MO AČR a jejich rodinných příslušníků. Realizuje zejména vzdělávání vojáků v oblasti etiky a podílí se na přípravě nabídek volnočasových aktivit, a na péči organizované pro vojáky po návratu ze zahraničních operací.

⁵ Je zajímavé si připomenout, že armády téměř bez výjimky v každé době a v každém politickém režimu vnímaly jako nutné pro zdravý chod, aby existovala možnost prostupnosti mezi jednotlivými stupni velení od posledního vojáka až po nejvyššího velitele, a to nezávisle na velitelském postupu. Samozřejmě velmi často byla a stále je celá tato oblast orientována ideologicky, působení vojenských duchovních v minulosti nevyjímaje.

Díky již zmíněným kolegiálním disciplínám se tak pro klienta (vojáka) nabízí široké spektrum všestranné pomoci a je jen na každém, zda pomoc přijme, odmítne, vyhledá či zavrhne. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 27 – 32)

1.5 Dílčí shrnutí

Analýza podmínek pro pastorační působení vojenských duchovních v AČR i faktické zkušenosti a poznatky z reálné služby vojenských duchovních vedou k podobnému závěru. Vojenští duchovní mají ve formě preevangelizační pastorece v současné době otevřenou možnost nabízet vojákům a občanským zaměstnancům resortu obrany ČR nezištnou službu křesťanské lásky. Tato možnost je otevřená jak ve smyslu strukturálního zařazení vojenských duchovních do vojenského systému, tak ve smyslu psychologickém, to znamená ve smyslu pozitivního naladění současného velení AČR ve vztahu k působení duchovních v armádě.

Toto působení pro svoji pravdivost nesmí ztratit ze zřetele jako svůj primární cíl dobro jednotlivce – člověka v jeho nezcizitelné důstojnosti Božího obrazu a Božího dítěte. Pravdivé sledování tohoto pravdivého cíle však obecně neznámá, že působení duchovních v armádě nemá také významný vliv na instituci ozbrojených sil jako takovou, nicméně toto působení je vždy teprve důsledkem péče o jednotlivce.

Ve smyslu encykliky Jana XXIII. (Jan XXIII., *Pacem in terris*, 1963, Úvodní oslovení) však má zásadní význam, aby tato péče byla konána ve vzájemné podpoře všech jednotlivců i profesních skupin dobré vůle, kteří v armádním prostředí, jež je mnohdy velmi složité a vystavené silnému působení zla, sledují stejný cíl jako vojenští duchovní – dobro a důstojnost člověka.

Archanděl Michael je patrně nejznámější z trojice archandělů (Michael, Gabriel, Rafael), o nichž nacházíme zmínky v Bibli. U mnoha armád okolo nás existuje silná tradice úcty k Michaelovi, snad proto, že o něm Bible hovoří jako o ochránci (kniha Daniel 12, 1 – 2) a o bojovníkovi (kniha Zjevení 12, 7 – 9). Bývá označován za patrona a pomocníka vojáků.

Archanděl Michael bývá znázorňován nejčastěji následujícími atributy, které mají svou symboliku:

- *meč (kopí) – symbol autority a výkonu spravedlnosti,*
- *přilba – symbolem víry a statečnosti,*
- *štít se znamením vah – symbol spravedlivého názoru, spravedlivého soudu,*
- *opasek – symbol oddanosti pravdě,*
- *jak vítězně bojuje s hadem (nebo ještěřem) – symbol úspěšného boje se zlem, kdy had je biblickým synonymem pro Satana.*

2 HISTORIE DUCHOVNÍ SLUŽBY

Je to již 71. let od úmrtí generála Msgre. Methoděje Kubáně. Tento muž dokázal na jedné straně citlivě vnášet do vojenského života vnímavost pro osobní víru v Boha a na straně druhé měl dostatek odvahy jít pevně a důsledně za splněním svého koncepčního úkolu – budovat fungující DS v podmínkách tehdejší československé armády. Jako velký vlastenec učinil velmi mnoho pro kulturní osvětu mezi vojáky a nebyl ochoten se zříci svých postojů ani v okamžiku, kdy to pro zvlášť nacistického režimu znamenalo téměř jisté odsouzení k smrti.

„My, vojenští kaplani jsme navíc našli v životním osudu našeho předchůdce Methoděje Kubáně přítomnost mnoha okolností, které nás povzbuzují a inspirují. Přesvědčivě nám napovídají, že poctivá služba vojenského kaplana může být sice mnohdy až nevděčně náročná i nebezpečná, ale přesto vždy zůstane jedinečnou službou, která přináší neopakovatelnou možnost bezprostřední sounáležitosti s těmi, ke kterým jsme poslání.“
(Mons. T. Holub, vojenský kaplan v záloze)

2.1 Biografie Msgre. Methoděje Kubáně

Generál DS a generální vikář československé branné moci, papežský prelát Msgre. Methoděj Kubáň se narodil 18. září 1885 v Horní Bečvě. Po studiu na českém gymnáziu v Místku se stal studentem teologické fakulty v Olomouci a 5. července 1908 byl vysvěcen na kněze. Mezi jeho první působiště v civilní Duchovní správě se stává Bergstadt (Horní Město) a Frankštát u Šumperka. O rok později je Methoděj Kubáň jmenován polním kurátem v záloze. (Stehlík, 2006)

Bezprostředně po vypuknutí první světové války je Methoděj Kubáň povolán v rámci mobilizace do rakouskouherské armády a nastupuje službu v záložní nemocnici v Olomouci, s kterou záhy odjíždí na ruskou frontu a později na Balkán. Po vzniku samostatné Československé republiky sloužil u vojenského velitelství v Moravské Ostravě. Od června roku 1919 se stal vojenským kaplanem v posádkové nemocnici v Brně. Odtud byl přeložen na Slovensko, kde prožil deset let vojenské kariéry. Ze Slovenska následovala cesta do Hradce Králové a Josefova, kde až v roce 1934 se stal duchovním správcem

u 4. pěší divize. Poté odchází do Prahy a stává se přednostou katolické skupiny I. /6. oddělení Ministerstva národní obrany. V únoru 1935 je jmenován generálním vikářem československé branné moci (hlavním kaplanem československé armády).

V červenci 1935 byl povýšen na plukovníka a o tři roky později (23. srpna 1938) je dekretem prezidenta republiky jmenován do hodnosti generála. Jako důstojník Československé armády a vlastenec velice těžce nesl mnichovskou tragedii a následnou okupaci republiky v roce 1939. Zapojil se proto do protinacistického odboje v řadách Obrany národa a podílel se na organizaci pomoci rodinám zatčených a pronásledovaných důstojníků československé armády. Gestapo jej zatklo 29. srpna 1940. Trest odnětí svobody si odpykával v káznici v Budyšíně, poté je převezen do věznice v Praze na Pankráci, odtud do terezínské Malé pevnosti a nakonec odeslán do koncentračního tábora Dachau, kam dorazil 13. února 1942 jako politický vězeň č. 29214. Generál Methoděj Kubáň podlehl 5. března 1942 brutálnímu týrání, jemuž byl vystaven. (Stehlík, 2006)

Jeho nejvyšší oběť přinesenou na oltář vlasti ocenila osvobozená republika udělením Československého válečného kříže in memoriam a posmrtným povýšením do tehdejší hodnosti „generál-šéf DS“. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 38 – 39)

Únorové události roku 1948 a následná komunistická totalita aktivně předurčila památku generála Methoděje Kubáně do zapomnění. Zbývající vojenští kaplani jsou tvrdě pronásledováni a následně byla celá DS Československé armády v roce 1950 dekretem Ministerstva národní obrany (dále jen MNO) zrušena. Její novodobá historie se začíná psát 3. července 1998, kdy byla uzavřena Dohoda o DS v resortu MO mezi MO a církvemi a po dlouhých 48 letech se opět do vojenských řad vrátili vojenští kaplani. (Holub, 2007, s. 4)

Vojenští kaplani sloužili již v armádách Rakouska – Uherska a jejich činnost pokračovala i v jednotkách nově vznikající Československé armády po roce 1918. Působnost vojenských kaplanů v československé armádě se soustředila především na péči o etickou výchovu vojáků, upevňování charakteru, družnosti, věrnosti k vlasti, k zodpovědnosti za vlastní rozhodnutí a k úctě k životu. Po dohodě s příslušnými veliteli útvarů vojenští kaplani konali o nedělích a při významných příležitostech bohoslužby. Tedy podobný objem úkolů a kompetencí, na kterém je postavena působnost také současné DS AČR. K samostatnému ustanovení DS v jednotkách Československé armády došlo v roce 1919,

kdy byl zřízen řídicí orgán DS na MO v podobě Oddělení DS MNO. Toto oddělení bylo složeno ze tří částí podle konfesní příslušnosti kaplanů, na část katolickou, evangelickou a husitskou. Do čela vojenské DS byl v únoru 1935 ustanoven právě podplukovník Kubáň. (Stehlík, 2006, s. 96)

2.2 Odkaz a výsledky činnosti Methoděje Kubáně

Vyřknete-li slova „polní kurát“, dostaví se u většiny z nás asociace ve formě nezapomenutelného feldkuráta Katze z Haškových Osudů vojáka Švejka, doplněná navíc dokonalou karikaturou, již ve filmu Dobrý voják Švejk režiséra Karla Steklého mistrovsky ztvárnil Miloš Kopecký. Mimo jiné i díky ní však, bohužel, zůstává zcela zapomenuta skutečnost, že naprostá většina polních kurátů, kteří doprovázeli své jednotky na krvavá bojiště první světové války, se od Katzovy postavy výrazně lišila. Byli to lidé, kteří denně nasazovali svůj život při pomoci raněným a nemocným, skuteční rádci i ochránci válkou těžce zkoušených vojáků. Stejně tak není širší veřejnosti známa skutečnost, že někteří z vojenských duchovních pokračovali ve službě v československé armádě i po říjnu 1918 a v letech nacistické okupace se výrazně zapojili do boje za opětovné nabytí svobody a samostatnosti. Na této nevědomosti mají svůj velký podíl především změny, jež se v Československu udály po únoru 1948. Tehdy musely z našich národních dějin zmizet stovky skutečných hrdinů, kteří položili své životy za svobodu naší vlasti. Tím spíše nemohla před tehdejšími mocnými obstát postava generála DS Msgre. Methoděje Kubáně – kněze, hrdiny, vlastence a laskavého člověka⁶.

⁶ Tato kniha by nemohla vzniknout bez významné a nezištné pomoci čtveřice lidí, kterým bych chtěl na tomto místě poděkovat. Tím prvním je pan Metoděj Kubáň z Palkovic u Frýdku Místku, generálův synovec, který po dlouhá desetiletí pečlivě opatroval rozsáhlou strýcovu pozůstalost, aby ji v loňském roce předal do Vojenského historického ústavu v Praze. Jako druhému patří můj dík panu Karlu J. Malinovi z Horní Bečvy, který se po několik posledních let věnoval osobnosti generála Kubáně, jeho pozůstalost archivně zpracoval a poznatky ze svého výzkumu, týkající se zejména generálova dětství a bohosloveckých studií, mi nezištně poskytl. Do třetice bych rád poděkoval dlouholetému spolupracovníkovi VHÚ Praha panu Martinu Vaňourkovi z Mohelnice, který v lednu 2005 odjel na základě mé prosby do Horní Bečvy, kde se mu podařilo generálovu pozůstalost vypátrat a následně se stal jedním z iniciátorů jejího získání do sbírek Vojenského historického ústavu. V neposlední řadě jsem velice zavázán za podporu a pomoc panu plk. Tomáši Holubovi, hlavnímu kaplanovi AČR, který se stal skutečným ochráncem odkazu generála Methoděje Kubáně a zároveň i iniciátorem vzniku této publikace.

Generál Kubáň razil masarykovské heslo, že voják není na vojně jen proto, že je to jeho povinnost občanská, ale že se má na vojně soustavně rozšiřovat jeho okruh vědomostí. Jen takový voják, který si je vědom svých úkolů, který za co má bojovat, proti komu a proti čemu má bojovat, může s úspěchem splnit očekávání celého národa.

Duchovní Kubáň se též velmi zasazoval o to, aby materiální podmínky vojáka byly co nejpříznivější. Důkazem toho je opravená vojenská nemocnice v Josefově, která se mohla rovnati všem dobře vybaveným nemocnicím tehdejší doby. (Stehlík, 2006, s. 154)

Hrdina, vlastenec, prvorepublikový generál, kněz. Po letech zapomnění, došlo k znovuobjevení jeho činů. Díky velké snaze představitelů duchovní a armádní složky se podařilo připomenout památku pátera Methoděje Kubáně, publikací, která pojednává o jeho životě. Protože právě onen muž patří neoddelitelně do dějin naší armády. A to jako člověk, který svými životními osudy, odhodláním a mravní pevností inspiruje i s odstupem mnoha desetiletí současné kaplany AČR a jenž svým vlastenectvím, lidskostí a šlechtností může být zároveň příkladem nám všem. (Stehlík, 2006, s. 158 – 160)

2.3 Náboženství z pohledu legislativy v ČR

Nedílnou součástí problematiky náboženství je i jeho řešení po stránce legislativy. Svoboda náboženského vyznání je jednou ze základních lidských svobod. Každá zákonodárná iniciativa snažící se právním rámcem upravit fungování náboženských skupin uvnitř státu se tedy potýká s nelehkou otázkou garantování individuálních lidských práv na straně jedné a ochranou před porušováním lidských práv uvnitř některých náboženských skupin (v tomto případě je namístě použití pojmu „sekta“) na straně druhé. (Machová, 2009, s. 108 – 109)

Právní existenci církví a náboženských obcí upravuje v současné době v ČR především Listina základních práv a svobod a zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Tato zákonná úprava zavádí v ČR tzv. dvoustupňovou registraci církví a náboženských společností. (Machová, 2009, s. 109)

První stupeň registrace je pro nově vzniklé náboženské společnosti poměrně snadno dosažitelnou metou. K jejímu získání je třeba doložit základní charakteristiku církve

a náboženské společnosti, jejího učení a poslání, zápis o založení církve či náboženské společnosti na území ČR, v originále podpisy 300 zletilých občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem hlásících se k této církvi či náboženské společnosti, základní dokument církve nebo náboženské společnosti obsahující její poslání, základní články víry, sídlo, orgány církve atd. a několik dalších dokumentů, jež jsou zpravidla církve či náboženské společnosti schopny bez problémů předložit. Za zásadní krok pro dosažení registrace, tedy fakticky především administrativního úkonu, můžeme považovat získání oněch nejméně 300 členů. (Machová, 2009, s. 109)

Registrovaná církev a náboženská společnost může k plnění svého poslání vyučovat a vychovávat své duchovní i laické pracovníky ve vlastních školách a jiných zařízeních i na vysokých školách bohosloveckých, za podmínek podle zvláštních právních předpisů, dále může získat oprávnění k výkonu zvláštních práv podle tohoto zákona. (Machová, 2009, s. 109)

Právě získání oprávnění k výkonu zvláštních práv je oním druhým stupněm registrace, pro něž již však stát stanovuje (na rozdíl od stupně prvního) poměrně přísná pravidla. Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv může podat registrovaná církev či náboženská společnost, která je registrovaná podle tohoto zákona nepřetržitě ke dni podání návrhu nejméně deset let, zveřejňovala každoročně deset let před podáním tohoto návrhu výroční zprávy o činnosti za kalendářní rok, plní řádně závazky vůči státu a třetím osobám, předloží v originále podpisy tolika zletilých občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem v ČR hlásících se k této církvi a náboženské společnosti, kolik činí jedno promile obyvatel ČR podle posledního sčítání lidu (podle posledního koncensu se tedy jedná o cca 10 400 osob), a několik dalších dokumentů. (Machová, 2009, s. 109)

Církev či náboženská společnost, která obdrží toto oprávnění, však získá několik velmi významných a pro činnost církví poměrně zásadních práv, a sice vyučovat náboženství na státních školách; pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách ČR, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova; být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností; konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky; zřizovat církevní školy a zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovních v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva

obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně 50 let (čímž však není dotčena povinnost překazit trestný čin uložená § 167 trestního zákona). (Machová, 2009, s. 109)

Je ovšem třeba poznamenat, že samotná registrace určité církve či náboženské skupiny státem nemá téměř žádnou vypovídací hodnotu o její kvalitě nebo důvěryhodnosti. Podmínkou k registraci je totiž především počet členů daného společenství. K této otázce Vojtíšek (1998b) poznamenává, že při posuzování důvěryhodnosti náboženské organizace si mnoho lidí může položit otázku, zda danou náboženskou skupinu stát registroval, a zda jí tedy má „pod kontrolou“ a tak trochu za ni ručí – nikoli, domněnka, že registrací stát deklaruje určitou solidnost a spolehlivost registrované náboženské společnosti, nebo že dokonce důvěryhodnost této společnosti garantuje, je totiž naprosto nesprávná. (Machová, 2009, s. 110)

V ČR jsou registrovány tyto církve a náboženské společnosti (Příloha k zákonu č. 3/2002 Sb.):

1. *Apoštolská církev*
2. *Bratrská jednota baptistů*
3. *Církev adventistů sedmého dne*
4. *Církev bratrská*
5. *Církev československá husitská*
6. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů*
7. *Církev řeckokatolická*
8. *Církev římskokatolická*
9. *Českobratrská církev evangelická*
10. *Evangelická církev augsburského vyznání v ČR*
11. *Evangelická církev metodistická*

12. *Federace židovských obcí v ČR*
13. *Jednota bratrská*
14. *Křesťanské sbory*
15. *Luterská evangelická církev a. v. v ČR*
16. *Náboženská společnost českých unitářů*
17. *Náboženská společnost Svědkové Jehovovi*
18. *Novoapostolská církev v ČR*
19. *Pravoslavná církev v českých zemích*
20. *Slezská církev evangelická augsburského vyznání*
21. *Starokatolická církev v ČR*

V průběhu roku 2002 byly dále registrovány:

- *Církev Křesťanské společnosti*
- *Obec křesťanů v ČR*
- *Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny*
- *Hnutí Haré Kršna*
- *Česká hinduistická náboženská společnost*

(Machová, 2009, s. 110)

V průběhu roku 2004 byly dále registrovány:

- *Ústředí muslimských obcí*

V průběhu roku 2007 byly dále registrovány:

- *Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v ČR*

- *Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü*
- *Višva Nirmala Dharma*
- *Církev živého Boha*

Jako svazy církví a náboženských společností byly v roce 2005 podle zákona registrovány vojenská DS a Ekumenická rada církví v ČR. (Machová, 2009, s. 110)

V roce 2008 a 2009 předložily žádost o registraci Církev Nová naděje a Církev Slovo života.

V průběhu let 2002 – 2004 neuspěly se žádostmi o registraci celkem čtyři náboženské skupiny, a sice Ekumenická církev svatého Jana Jeruzalémského, řádu rytířů Rhodosu a Malty, Ukrajinská řeckokatolická církev, Židovské Centrum Chai a Arménská apoštolská pravoslavná církev. (Machová, 2009, s. 111)

Mezi dalšími náboženskými skupinami a hnutími jsou nejčastěji uváděny:

- *Církev sjednocení (moonisté)*
- *Rodina (také Rodina lásky či Boží děti)*
- *Letniční hnutí (hnutí charizmatické obnovy)*
- *Poselství Grálu, Bahá'í*
- *Jóga*
- *Višva Guru Díp Hindu Mandir*
- *Sahadža jóga*
- *Ánanda Márga*
- *Transcedentální meditace*
- *Osho*
- *další buddhistické skupiny*

- *Scientologická církev*
- *New Age*

(Machová, 2009, s. 111)

Zvláštní skupinou v náboženství jsou sekty. Jejich hlavním rysem je nebezpečné jednání vůči svým členům. (Vojtíšek, 1998)

Tento podrobný přehled má také upozornit na kvalitu všech náboženských společenství, která se nedá nikterak měřit, ale lze vyzorovat a zjistit jak se ta která náboženská skupina chová ke svým jednotlivým příslušníkům. (Machová, 2009, s. 111)

2.4 Současná právní podoba o Duchovní službě v AČR

Po formální stránce je DS v AČR tvořena třemi pilíři.

Prvním je Smlouva mezi Ekumenickou radou církví (dále jen ERC) a Českou biskupskou konferencí (dále jen ČBK). Jedná se o církve sdružené v ERC zastoupené předsedou jejího prezidia a církve zastoupené předsedou ČBK. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 1)

Druhým je Dohoda o spolupráci mezi MO, ERC a ČBK. MO zastoupené ministrem obrany ČR a církve sdružené v ERC zastoupené předsedou jejího prezidia a církve zastoupené předsedou ČBK, které vystupují vůči resortu MO vždy jednotně. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 5)

Třetím je Rozkaz ministra obrany ČR č. 19 z 3. června 1998 o zřízení DS v resortu MO.

Smlouvou o podmínkách vzniku a působení DS v resortu MO je Prohlášení:

- *všichni zástupci církví, kteří se účastní této smlouvy, jsou si hluboce vědomi potřeby vydávat v prostředí resortu MO svědectví o křesťanské víře a naději v jednotě, a proto se s plným vědomím své křesťanské odpovědnosti zavazují, že všechny kroky a postupy*

spojené s vytvářením a působením DS v resortu MO budou řešit na základě této smlouvy v duchu bratrské jednoty a křesťanské lásky, s úctou k tradici každé jednotlivé církve a s přesvědčením, že každý duchovní v resortu MO nezastupuje pouze svoji církev, ale také a především, že je společným zástupcem všech církví sdružených v ERC a ČBK,

- všichni zástupci církví se zavazují, že jakékoliv nejasnosti spojené s vytvářením a působením DS budou řešit trpělivým a vstřícným jednáním, aby byla zachována zásada, že církve vystupují vůči resortu MO vždy jednomyslně a společně. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 1)

Dohodou o DS v resortu MO:

- je stanovit v souladu s příslušnými právními předpisy⁷ podmínky pro působení vojáků (vojenských duchovních z církví), které se účastní na této dohodě v resortu MO v rámci DS, jejíž zřízení v resortu MO se zveřejní v rozkazu ministra obrany ČR,

- vymezit strukturu a zabezpečení DS, stanovit v souladu s mezinárodním právem⁸ status vojenského duchovního, určit finanční a materiální zabezpečení, funkční náplň a zařazení vojenského duchovního,

- podporovat velitele všech stupňů v jejich odpovědnosti za naplňování a ochranu lidského rozměru života každého vojáka v činné službě a občanského zaměstnance (dále jen pracovníků resortu MO),

- nabízet pomoc při řešení osobních krizí a těžkostí, které vznikají v pracovním, osobním a rodinném životě pracovníků resortu MO,

- přispívat k rozvíjení a prohlubování demokratických tradic evropské kultury v resortu MO,

- vytvářet podmínky pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání pro pracovníky resortu MO ve všech situacích spojených s plněním

⁷ Čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv

Čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

Čl. 9 Evropské úmluvy na ochranu lidských práv a základních svobod

Čl. 16 Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností

⁸ Např. Ženevské úmluvy, ze dne 12. srpna 1949 a Dodatkové protokoly (I a II) k Ženevským úmluvám, ze dne 12. srpna 1949, sjednané dne 8. června 1977.

jejich služebních a pracovních povinností. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 5)

Rozkaz ministra obrany ČR:

Pro podporu všestranného rozvoje lidských hodnot a pro zlepšení života vojáků v činné službě a občanských zaměstnanců vojenské správy a k naplnění svobody náboženského vyznání zaručené Listinou základních práv a svobod v rámci působnosti MO a podle Dohody o DS v resortu MO, se s účinností od 22. června 1998 zřizuje DS v čele s hlavním kaplanem. Hlavní kaplan je přímo podřízen náčelníkovi Generálního štábu AČR. Spolupracuje s velitelem Civilní ochrany ČR - ředitelem Hlavního úřadu Civilní ochrany (VCO ČR - ŘHÚCO). Metodicky řídí DS také u útvarů podřízených VCO ČR - ŘHÚCO a u Hradní stráže. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 10)

2.5 Hlavní funkcionáři Duchovní služby v AČR

Rada pro DS jako poradní orgán pro tvorbu koncepce DS v resortu MO a pro řešení zásadních otázek a problémů DS stanovuje též Rozkaz ministra obrany ČR č. 19 z 3. června 1998.

Ukládá v něm strukturu ve složení:

- hlavní kaplan AČR,
- poradce ministra obrany,
- zástupce ERC,
- zástupce ČBK,
- zástupce AČR, kterého určuje náčelník Generálního štábu AČR,
- zástupce Civilní ochrany ČR, kterého určuje VCO ČR – ŘHÚCO.

(Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 10)

2.6 Vojenský kostel a vojenské kaple

V blízkosti Pražského Hradu se nachází objekt důležitý pro českou vojenskou komunitu – Vojenský kostel sv. Jana Nepomuckého.

Stavbu kostela, vysvěceného v roce 1729, realizoval stavitel Kilián Ignác Dientzenhofer.

Vojákům začal kostel sloužit od roku 1861, kdy se stal evangelickým kostelem pražské vojenské posádky. Po roce 1902 fungoval jako katolický vojenský kostel hradčanské kadetní školy (současná budova MO).

Po komunistickém puči v roce 1948, který měl za následek ukončení služby vojenských kaplanů a zrušení vojenské DS, byl kostel uzavřen. Později byl alespoň převeden zpět do vlastnictví pražského arcibiskupství.

V září 2001 byl kostel rozhodnutím pražského arcibiskupa propůjčen resortu MO pro účely DS AČR ve prospěch českých vojáků a vojenské veřejnosti.

Dne 1. května 2002 byl kostel, na základě rozhodnutí náčelníka Generálního štábu AČR Ing. Jiřího Šedivého, po 54 letech znovu zpřístupněn široké veřejnosti jako ústřední místo modliteb za padlé a zemřelé vojáky.

Kostel je často využíván vojáky, jednotlivci, aby zde ve svém rodinném kruhu prožili a oslavili své významné životní momenty, jakými jsou například křty nebo svatby. Stejně tak je navštěvován i při událostech, kterými jsou například výročí, pietní či vzpomínkové akce nebo bohoslužby ke Dni válečných veteránů, koncerty vojenských hudeb.

Vojenský kostel patří mezi nejzajímavější pražské historické stavby.

Vojenský kostel je především strategickým místem, místem setkávání a sdílení mezi širokou českou veřejností a těmi, kteří jsou povoláni ji chránit a bránit – českými vojáky. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 40 – 42)

První vojenská kaple byla otevřena v roce 2005 ve Vyškově, a to zřejmě díky specifiku vyškovské posádky, kde se střídají velké počty vojáků AČR v různých výcvikových a vzdělávacích cyklech a v jejich shonu občas hledají tiché místo k spočinutí nebo zamyšlení. (kaplan VeV – VA)

Další lokality vojenských kaplí najdeme také například u vojenských dislokací v Bechyni, Žatci, ve fázi vzniku v Liberci či Strakonících.

Ačkoli v mnohých posádkách či jejich periferiích se nacházejí různé historické kaple nebo kostelíky, označení „vojenský“ kostel nebo „vojenská“ kaple se používá výhradně u těch, které byly jako „vojenské“ vysvěceny v novodobé historii AČR. Titul „vojenská“ kaple tedy nese pouze takový objekt, jehož vybudování a zprovoznění je podloženo vlastní vůlí vojáků.

Nápad vybudovat si vlastní vojenskou kapli a vůle k podniknutí řady praktických kroků k jejímu vytvoření musí tedy vždy vzejít z řad těch, kteří si ji pro sebe přejí – vojáků konkrétní jednotky či posádky. Tím se pak osvědčuje smysluplnost vzniku a existence těchto objektů. Když je kaple dokončena, DS AČR koordinuje provedení příslušných administrativních a především inauguračních aktů „vysvěcení“. Pak už kaple nese titul „vojenská“. (kaplan VeV – VA)

Protože o vojenské kapli není doposud žádná literatura, ani žádný jiný písemný oficiální zdroj, pouze možnost obrátit se na kompetentní osobu, která poskytne relevantní nezkrácené přímočaré informace bez zavádějících podtextů, uvádím jako zdroj svých informací přímo kaplana, v jehož kompetenci je, tyto informace poskytnout.

3 CÍRKVE V AČR

Z některých předešlých informací plyne, že DS je tvořena několika církvemi. Existuje Zakladatelská smlouva o založení svazu církví s názvem Vojenská DS. Zakládající církve uzavírající tuto smlouvu prohlašují, že jsou církvemi registrovanými v ČR a mají přiznána a vykonávají zvláštní práva uvedená v § 7 zákona číslo 3/2002 Sb.. Dále prohlašují, že výkon DS v resortu MO vykonávají na základě dohody uzavřené dne 3. 6. 1998 s MO ČR na straně jedné a ERC a ČBK na straně druhé. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 44 – 45)

3.1 Výčet církví působících v AČR k 1. 3. 2014

- *Církev římskokatolická,*
- *Českobratrská církev evangelická,*
- *Církev československá husitská,*
- *Církev bratrská,*
- *Církev adventistů sedmého dne,*
- *Pravoslavná církev (Strakonice).*

Všechny církve jsou zapsány v Rejstříku církví a náboženských společností. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 44 – 45)

3.2 Charakteristika církví

Vojenská DS je ve smyslu § 8 odst. 1 zák. č. 3/2002 Sb. o náboženské svobodě a postavení církví a náboženských společností ve znění nálezu Ústavního soudu ČR publikovaného pod č. 4/2003 Sb. založena smlouvou zřizovatelů jako svaz církví. Vznik subjektivity je vázán na zápis do rejstříku svazů církví a náboženských společností vedený Ministerstvem kultury ČR. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 48)

Práva a povinnosti členů se řídí zakládací smlouvou a stanovami. Členské církve mají zejména právo požadovat od statutárních zástupců informace o činnosti a ostatních záležitostech týkajících se svazu a mají taktéž právo nahlížet do dokladů svazu. Členové uplatňují svoje práva především prostřednictvím zasedání představenstva svazu.

Členové jsou povinni mít při rozhodování na zřeteli smlouvy uvedené v čl. VII a jednat ve shodě s nimi. Mimo zasedání představenstva mohou uplatňovat svá práva a plnit povinnosti osobně nebo písemnou či elektronickou formou adresovanou statutárním zástupcům. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 48 – 49)

Jejich hlavní charakteristikou je:

- *podpora vojenské pastorace,*
- *provozování Pastoračního centra Vojenské DS v Lulči u Vyškova,*
- *organizování a zajišťování dalšího vzdělávání především v oblasti vojenské pastorace a etiky válečného konfliktu,*
- *organizování a zajišťování školení, kurzů a dalších vzdělávacích a kulturních programů pro vojenské duchovní nad rámec jejich služebních práv a povinností, pro další osoby působící v resortu MO event. pro zájmové skupiny mimo armádu,*
- *zajišťování, spolupráce a duchovní podpory pro křesťanské skupiny a sdružení v armádě,*
- *odborná publikační činnost.*

(Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 48 – 49)

3.3 Praktický účel církvi

Za účelem výkonu DS v ozbrojených silách ČR spadající pod MO ČR a v zájmu společné realizace tohoto zvláštního práva v duchu ekumenických zásad všechny uvedené církve rozhodly o založení svazu církvi.

Zakladatelské církve prohlašují, že před uzavřením této smlouvy každá z nich v souladu s vlastními vnitřními předpisy, kterými se řídí, zřízení svazu církví, zakladatelskou smlouvou a stanovy svazu projednala a schválila a zakládajícím církvím nejsou známy žádné skutečnosti, které by jim bránily uzavřít tuto smlouvu.

Předmětem činnosti svazu je vytváření podmínek a zajišťování realizace výkonu práva náboženské svobody při poskytování duchovenské činnosti v ozbrojených silách MO ČR. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 44 – 47)

4 POSLÁNÍ VOJENSKÉHO KAPLANA V ZAHRANIČNÍCH MISÍCH

Kaplan je vyslán do zahraniční mise vždy z rozhodnutí hlavního kaplana. Bez jeho vědomí není možné souhlasit se začleněním do přípravy na zahraniční misi.

Každý kaplan je povinen seznámit se s „Odbornou směrnicí pro činnost při úmrtí vojáka z povolání, vyslaného k výkonu služby v zahraniční operaci“, č.j. 3031-5/2004-1160 ze dne 19. 3. 2004, jejíž plný text má k dispozici hlavní kaplan a kaplani operačních velitelství. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 18)

Kaplan odjíždějící do zahraniční mise požádá dle svého uvážení některého z kaplanů, kteří zůstávají v ČR o službu doprovázejícího kaplana (tzv. „budy“), který se bude starat o osobní kontakt s ním, předávání zpráv z kaplanských shromáždění, pomoc jeho rodině atd. Oslovený kaplan žádosti o doprovázení nevyhoví jen ze závažných důvodů.

Kaplan vyslaný do mise má povinnost ohlásit se hlavnímu kaplanovi jak bezprostředně před odletem do zahraniční mise, tak i po svém návratu z mise. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 18)

Stejně tak jako v našich podmínkách, tak i v těch zahraničních plní stejnou funkci a povinnosti, k těm nejdůležitějším patří:

- *je poradcem velitele v oblasti lidských hodnot, vojenské etiky, morálky a mezilidských vztahů,*
- *osobním příkladem a aktivní motivací vytváří pozitivní atmosféru pro zlepšování a prohlubování vzájemné důvěry u útvaru,*
- *je k dispozici příslušníkům jednotky, ve které působí,*
- *má právo a přístup ke každému pracovníkovi,*
- *má právo vyslovovat se k otázkám, jež se týkají lidského rozměru služby vojáků,*
- *vykonává a zabezpečuje DS, včetně bohoslužeb,*
- *spolupracuje s duchovními jiných armád v rámci mezinárodních vojenských aktivit,*

- spolupracuje s vojenskými lékaři, psychology.

(Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 18, 33)

4.1 Působnost kaplana Duchovní služby v zahraniční operaci

Kaplan vystupuje zpravidla při slavnostním nástupu kontingentu před odjezdem do zahraniční mise a po návratu ze zahraniční mise s vhodným oslovením a modlitbou. Povinností kaplana je tuto možnost nabídnout veliteli kontingentu. V zahraniční misi vojenští kaplani AČR zásadně nekřtí (s výjimkou nebezpečí smrti). Je doporučeno v zahraniční misi žadatele křtu na křest připravovat se zdůrazněním, že k tomuto zásadnímu kroku náleží podstatně také příslušnost ke konkrétnímu církevnímu společenství a tu je možné zažít a uskutečnit teprve po návratu do ČR. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 18)

Vojenský duchovní není ve svém postavení vnímán pouze funkčně. U lidí věřících i nevěřících je jasné, že jeho duchovní poslání je naprosto radikálně spojeno s jeho identitou, že duchovním bude pravděpodobně po celý svůj život, tedy i po skončení služby v armádě. Tato bytostná identifikace se svým posláním je vnímána jako velká podpora jeho důvěryhodnosti. (Holub, 2007, s. 9 – 12)

4.2 Symbolika

Zásady pro obřad žehnání bojového praporu:

- žehnání bojového praporu je akt, jehož provedení je zcela dobrovolné, nadřízený orgán nebo jakákoli jiná osoba nesmějí útvarem jakkoli k tomuto aktu nutit;

- žehnání se uskutečňuje před nastoupeným útvarem buď při předání bojového praporu, nebo při další vhodné slavnostní příležitosti;

- žehnání bojového praporu provádí výlučně vojenský kaplan podle jednotné formy, kterou schválil hlavní kaplan AČR;

- *žehnání, které bylo vykonáno, není možno zrušit;*
- *rozhodnutí vykonat tento obřad vyžaduje souhlas velitele útvaru a je podmíněno souhlasem příslušníků útvaru z řad vojáků a občanských zaměstnanců, kterému má být bojový prapor žehán, vysloveným v platném hlasování;*
- *proces žehnání bojového praporu útvaru má několik částí (poučení příslušníků útvaru vojenským kaplanem, hlasování, dohovor o termínu provedení žehnání bojového praporu, akt žehnání bojového praporu);*
- *vojenský kaplan musí hlasující před hlasováním řádně poučit, v poučení vojenský kaplan vysvětlí smysl žehnání, jeho morální a sociální vazby;*
- *vojenský kaplan vysvětlí, kdy není vhodné a z jakých důvodů provést žehnání z hlediska žehnajícího, když vojenský kaplan ukončí poučení, velitel útvaru vysvětlí způsob hlasování a sdělí jeho předpokládaný termín;*
- *u hlasování musí být přítomen velitel útvaru a vojenský kaplan, hlasování se musí účastnit nejméně dvě třetiny ze skutečného počtu příslušníků útvaru z řad vojáků a občanských zaměstnanců zařazených v tabulkách počtů útvaru;*
- *forma hlasování závisí na rozhodnutí velitele, musí však vždy zajišťovat anonymitu hlasujícího;*
- *při hlasování se pro žehnání bojového praporu musí vyslovit kladně nejméně nadpoloviční většina ze skutečného počtu příslušníků útvaru z řad vojáků a občanských zaměstnanců zařazených v tabulkách počtů útvaru;*
- *každý má právo hlasovat, zdržet se hlasování nebo nehlasovat;*
- *o průběhu hlasování je nutno pořídit písemný zápis, který musí obsahovat datum hlasování, počet osob oprávněných hlasovat, počet hlasujících a počet hlasujících pro obřad, hlasy sčítá komise, kterou určil velitel útvaru;*
- *písemný zápis podepíše velitel útvaru, předseda komise pro sčítání hlasů a přítomný vojenský kaplan; (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 17)*

- obřad žehnání zajistí hlavní kaplan AČR na základě žádosti velitele útvaru podané pro hlasování;
- žádost musí obsahovat kopii zápisu o průběhu hlasování, návrh termínu obřadu žehnání bojového praporu v souladu s odstavcem 2 této přílohy;
- podnět k obřadu žehnání bojového praporu může dát velitel útvaru nebo navrhnout veliteli útvaru kterýkoli příslušník útvaru z řad vojáků nebo občanských zaměstnanců, vyslovila-li většina příslušníků útvaru v platném hlasování nesouhlas s obřadem, lze další hlasování uskutečnit po 2 letech od termínu předchozího hlasování;
- na znamení žehnání se během obřadu k bojovému praporu připevní stuha s latinským nápisem „*Beati, qui custodiunt iudicium in omni tempore*“ (tzn. blahoslavení, kteří strážejí právo v každé době). Rozměry stuhou jsou 100 x 10 cm. Barva stuhy je tmavě modrá se zlatým nápisem a zlatými třásněmi. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 17)

Dalším slavnostním aktem, je například žehnání bojové zástavy, který se řídí interním metodickým pokynem hlavního kaplana AČR. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 16)

4.3 Pastorační centrum DS Luleč

Luleč je středně velká vesnice, vzdálená 8 km od Vyškova. Nachází se zde venkovská farní budova v původně barokním stylu s rozlehlým krytým zázemím, rozlehlým dvorem a zahradou.

Celková rekonstrukce fary proběhla v letech 1992 – 1995. Vlastníkem je římskokatolická církev. Nájemcem je DS (církevní právní subjekt), s možností dalšího pronájmu. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 56)

Historie objektu:

Objekt byl původně postaven jako letní sídlo pro jezuitský řád, poté předán místní římskokatolické farnosti. V 80. a 90. letech minulého století objekt nebyl používán. V roce

1990 byl objekt pro svoji vynikající polohu (blízkost vojenského areálu Vyškov, sousedství kostela/není majetkově součástí objektu/, krásné přírodní podmínky) vybrán plk. Josefem Šupou, US AirForce, vedoucím týmu amerických ozbrojených sil v Evropě na podporu vzniku kaplanských služeb v zemích střední Evropy, jako místo školicího centra pro vojenské kaplany regionu střední Evropy.

Z tohoto důvodu bylo z peněz vojenské diecéze USA a peněz dobrovolných dárců Svazu na podporu kaplanů v USA investováno do opravy objektu cca. 7 mil. Kč.

Z důvodu neexistence DS AČR (vznik v roce 1998), byl tento projekt v roce 1995 zastaven. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 56)

Od roku 2000 objekt získala k využití nově vzniklá DS AČR, která se rozhodla za přispění vojenských DS ze zahraničí dokončit rekonstrukci a přizpůsobit její charakter potřebám současné AČR.

V této době bylo z mimoresortních zdrojů investováno do budovy 1,8 mil Kč. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 56)

Od roku 2000 do roku 2004 byl objekt převážně využíván pro nabídkové víkendové pobyty studentů střední vojenské školy Jana Lucemburského ve Vyškově.

Po schválení koncepce prevence sociálně nežádoucích jevů na rok 2005 – 2009, ve které je úkolem DS AČR organizovat etické semináře a diskusní fóra pro vojenské profesionály se zaměřením na Kodex vojenského profesionála a ve volném čase podporovat zájmové činnosti v oblasti kultury a duchovních aktivit se širším zapojením rodinných příslušníků vojenských profesionálů, rozhodlo vedení DS AČR ve spolupráci s Ředitelstvím výcviku a doktrín ve Vyškově o využití objektu pastoračního centra Luleč pro následující účely:

- *etické semináře v rámci přípravy rekrutů profesionálů,*
- *etické semináře pro vybrané skupiny v rámci kurzů Vojenské akademie Vyškov,*
- *víkendové pobyty pro rekruty profesionály v době jejich základního výcviku, kdy nemohou opustit posádku.* (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 56)

Důvodem je výjimečná vhodnost tohoto objektu a zhodnocení investic vložených do tohoto centra vojenskými DS ze zahraničí.

Objekt také splňuje velmi důležité předpoklady pro etickou výchovu. Je to prostředí, které nemá přímo vojenský charakter a zároveň je úzce s vojenským prostředím spojeno. Umožňuje tak otevřenou diskusi ve svobodném prostředí, použití zážitkových metod pro výuku a možnost eventuelního bezplatného využití sakrálního prostoru v návaznosti na daný objekt.

V současné době byla schválena další finanční podpora z podpůrného fondu německé katolické vojenské DS ve výši 38 tis. Kč na obnovu střechy západního traktu původních hospodářských budov a probíhá intenzivní jednání s nizozemskou protestantskou vojenskou DS, která má zájem vytvořit partnerství s obdobným pastoračním zařízením v Nizozemí a finančně podpořit vybudování ubytovacích kapacit na vyšší úrovni v daném objektu v Lulči. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 57)

Podmínkou pro realizaci výše zmíněných aktivit je ujasnění právního vztahu mezi AČR a nájemcem objektu Vojenskou DS (církevní právní subjekt). Z tohoto důvodu se daná situace řeší pronájmem objektu AČR pro potřeby DS AČR. (Dokumenty, Duchovní služba AČR, MO ČR – AVIS, 2006, s. 57)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Cílem kvalitativního výzkumu bylo zjistit postoje a názory vojáků a vojaček stálého stavu na přínos DS v Armádě ČR. Čím jim tato složka může přispět v jejich osobních i profesních životech. Dále bylo cílem zjistit, zdali se s DS setkali a pokud ano, tak zda je to nějakým způsobem obohatilo a jak oceňují působnost kaplana v zahraniční misi.

Druhou částí výzkumu bylo šetření mezi samotnými vojenskými kaplany z vojenského útvaru 1970 Velitelství výcviku – Vojenské Akademie ve Vyškově (dále jen VeV – VA), jak vnímají sami sebe a zda na své profesní dráze kaplana a vojáka dohromady vidí pozitiva skloubení uniformy a „kříže“ a co a jak by popřípadě změnili.

Poslední částí mého výzkumu bylo zjistit názor a zkušenost s DS velitele VeV – VA, jakým způsobem by zhodnotil fungování DS a zda a jakým způsobem se během své kariéry setkal s kaplanem a jak hodnotil zkušenost s DS v zahraniční misi.

5.1 Metodologie, charakteristika vzorku

Pro získání informací byla použita metoda kvalitativního výzkumu formou rozhovorů a neanonymního dotazníkového šetření. Rozhovory probíhaly na půdě VeV – VA, v prostorech, kde mají respondenti svou kancelář. V případě DS setkání probíhala ve vojenské kapli nebo v pracovních prostorech kaplanů či v Pastoračním centru DS v Lulči. Na tato místa jsem též docházela na průběžnou praxi, během které jsme se vzájemně lépe seznámili a poznali. Pro potřeby výzkumu jsem vytvořila tři typy dotazníků, které se záměrně odlišují jak obsahem, tak počtem otázek.

První typ dotazníku je určen pro řadového vojáka z povolání (dále jen VZP), který ať už má či nemá zkušenost s DS je nezaujatým člověkem.

Druhý typ dotazníku patří zaměstnanci DS coby profesionálnímu kaplanovi. A poslední typ dotazníku je určen veliteli, tedy osobě, která je statutární zaměstnavatel jak objektu, tak subjektu, tedy obou dotazovaných skupin.

Zvolila jsem využití dotazníku v tištěné podobě, doplněný rozhovory, neboť v současné době působím jako logista u VeV – VA a využila jsem příležitost oslovit respondenty z řad

mých kolegů, které naše výcviková a vzdělávací instituce zaměstnává. Díky tomu se povedlo získat zajímavý vzorek respondentů sloužících u jednoho útvaru, ale s různou předešlou vojenskou kariérou, s různými předchozími vojenskými působišti (útvary) napříč republikou a hlavně odlišnými profesními zkušenostmi. Jako velkou výhodou přímého oslovení respondentů ze svého působiště považují přátelskou ochotu spolupracovat a větší návratnost vyplněných dotazníků. V případě mého výzkumu byla návratnost 100%. Na vyplnění dotazníku bylo osloveno celkem 8 respondentů z řad VZP – 5 mužů a 3 ženy. Respondenti byli 4 z řad VZP stálého stavu, 3 z DS a jeden velitel útvaru. Vzhledem k tomu, že výzkum byl proveden lokálně a nebylo použito reprezentativního souboru, nelze vyvozovat obecně platné závěry, nicméně určitou vypovídající hodnotu tento výzkum bezesporu má. Získávání dat probíhalo v době od začátku ledna do konce března 2014.

Pro naplnění cílů výzkumu byly stanoveny následující hypotézy:

H1: DS pozitivně přispívá v životě vojáka profesionála, ale je mu prospěšná i jako člověku. Voják se může na DS obrátit kdykoli, s čímkoli. Pokud doposud VZP nepřišel do kontaktu s vojenským kaplanem, tak ne z důvodu, že by neměl zájem, nýbrž nutně nepotřeboval jeho pomoc a nevylučuje, že se na něj v budoucnu neobrátil. Taktéž působnost kaplana v zahraničních operacích je oceněna jako správné rozhodnutí.

H2: Příslušníci DS vidí svoji roli jako jednoznačně dobře zvolenou. Neoddělovali by uniformu od kříže, ani naopak. Berou své poslání vojáka a kaplana v jednom za správně zvolené a vyhovující jim samotným. Plní tak zejména své poslání, vidí, že jejich práce má smysl.

H3: Velitel, coby nadřízený příslušníků DS podporuje a kladně hodnotí přínos, poslání, využití kaplanů, nejen u útvaru, kde DS realizuje etické semináře a funguje jako pomocnice pro každého vojáka, ale vidí její přednost také v zahraničních misích.

5.2 Prezentace dat

Současná situace u VZP a pozorování při rozhovoru:

První pozorovaný voják je Leoš, je ve věku 35 let. Nejprve studoval obor klempíř, poté provozní technik. Nyní má ukončené bakalářské studium v oboru sociální pedagogiky. Vyrůstal v malém městě vesnického charakteru. V rodině nebyl nijak ovlivňován k náboženství, přestože matka je katolička. Není pokřtěn, ale neprojevuje se zarputile jako nevěřící. Vojenskou kariéru odstartoval v Mikulově, tehdy ještě jako voják základní služby. Poté jako VZP ve funkci velitele čety. Po zrušení útvaru v Mikulově převelen do Vyškova na vojenskou půdu VeV- VA, kde dodnes působí jako instruktor výcviku v oblasti střelecké přípravy. Jednou se účastnil zahraniční mise. Ze zkušeností během celé vojenské dráhy, které uvedl v rozhovoru a dle vyplněného dotazníku má celkově kladný názor na DS. Pozitivně ji hodnotí. I když nenavštěvuje vojenskou kapli, tak se nebrání setkáním s kaplany.

Dotazník pro VZP:

1. **Jméno a příjmení:** Leoš Pašek
2. **Pohlaví, věk:** muž, 35
3. **Funkce:** starší instruktor
4. **Věřící/nevěřící:** věřící bez vyznání
5. **Co si představujete pod názvem Duchovní služba v armádě? A za jakým účelem si myslíte, že tu pro Vás může fungovat?**

Duchovní službu si představuju jako nabídku pomocné ruky všem vojákům a občanským zaměstnancům při všech strastech života. Dále službu pro věřící všech vyznání.

Řekl bych, že hlavním posláním realizátorů duchovní služby – kaplanů, je naslouchat a poskytnout radu a povzbuzení ať už v oblasti víry, nebo v těžkých životních situacích.

- 6. Máte nějakou osobní zkušenost s vojenským kaplanem/kou? V případě, že ano, tak jakou?**

Ano, účastnil jsem se jednoho etického semináře v rámci praporčického kurzu, který byl vedený kaplanem, mimochodem byl velmi zajímavý a podnětný. Dále sem se účastnil dobrovolné přednášky, jednoho z kaplanů, ve které se zaměřil na vztahy vojáků v zahraniční misi a i tato přednáška byla velmi zajímavá.

- 7. Pokud byste měl/a jakýkoli problém nebo trápení, navštívil/a byste kaplana/ku?**

Nejspíš ne.

- 8. Nebo za jakým jiným účelem byste kaplana/ku třeba navštívil/a?**

Pokud bych chtěl poradit v oblasti víry.

- 9. Dle Vašeho názoru, je potřebné mít vůbec kaplana/ku u vojska?**

Věřím, že působení kaplana v armádě má smysl.

- 10. Co všechno by měl/a podle Vás splňovat a umět po vojenské stránce?**

Vojenské vystupování, plnění fyzických přezkoušení.

- 11. Navštívil/a jste někdy nebo navštívíte vojenskou kapli? A proč?**

Ne.

- 12. Máte kontakt na kaplany/ku? A víte, kde je hledat v případě, že potřebujete jejich pomoc?**

Ano, ano.

- 13. Doprovází Vás někdy kaplan/ka na nějakém vojenském zaměstnání? (například velitelská příprava, sportovní dny velitele či jiné vojenské akce) Pokud ano, tak je to pro Vás přínosné nebo Vám něco vadí? Pokud ne, tak myslíte si, že by se měl/a na některých zaměstnáních kaplan/ka podílet?**

Ano, doprovázel nás při profesním přezkoušení, jehož součástí bylo přenocování v improvizovaných podmínkách ve výcvikovém prostoru. Kaplan byl velice příjemný a komunikativní, takže jeho přítomnost nikomu nevadila, ba naopak.

Ano, na zaměstnáních komplexního výcviku. Při přípravě OZ NATO. Měl by se podílet na výuce v kariérových kurzech (přednášky, semináře) zejména v oblasti etiky a morálky.

Současná situace u VZP a pozorování při rozhovoru:

Druhou pozorovanou vojákyní je Iveta, je ve věku 37 let. Nejprve studovala Obchodní Akademii, poté pracující chvíli jako sekretářka v civilní firmě. Nyní ukončené bakalářské studium – Bankovní institut. Vyrůstala v malé vesnici. V rodině nebyla nijak ovlivňována k náboženství, přestože rodiče jsou věřící, ale nenavštěvují kostel. Je bez vyznání a nevěřící. Vojenskou kariéru odstartovala ve Vyškově, nástupem na náhradní vojenskou službu. Její profese se příliš nestřídali, dlouhodobě působí na postu personálního pracovníka, kde působí dodnes. Zatím se neúčastnila žádné zahraniční mise. Z průběhu své vojenské služby a odpovědí, které uvedla v rozhovoru a dle vyplněného dotazníku má spíše neutrální názor na DS, nezavrhuje ji, ale není ani jejím příznivcem. V tomto případě se jedná spíše o nevědomost a nedostatečné informace, za jakým účelem kaplan/ka u útvaru je. Vojenskou kapli navštívila při její kolaudaci, od té doby neměla důvod. Některé příslušníky DS zná, ale pouze od vidění. Dle svého názoru usuzuje, že jejich pomoc je nejvíce zapotřebí v zahraničních operacích, kde jsou lidi odloučeni od svých rodin. Setkáváním s kaplanem v pracovní době příliš nakloněna není, protože kvůli zaneprázdněnosti by neměla ani čas jej navštívit. Celkově má pochopení pro věřící, ale sama tomu nepodléhá. Nicméně v otázce nošení vojenského stejnokroje kaplanem si myslí, že duchovní by uniformován být neměl.

Dotazník pro VZP:

- 1. Jméno a příjmení:** Iveta Veselková
- 2. Pohlaví, věk:** žena, 37
- 3. Funkce:** personální pracovník

4. **Věřící/nevěřící:** nevěřící

5. **Co si představujete pod názvem Duchovní služba v armádě? A za jakým účelem si myslíte, že tu pro Vás může fungovat?**

DS v armádě má dle mého názoru význam asi jen v zahraničních operacích, kde jsou vojáci ve větším stresovém vypětí a delší dobu odloučení od svých rodin a blízkých. Proto spíše vyhledávají duchovní oporu a pocit ochrany „vyšší moci“. Mají zde také psychologického poradce, mohou si tedy vybrat, koho se svým trápením navštíví, nebo se jen tak vypovídají. Nevím, zda vojenského kaplana v naší posádce navštěvují v pracovní době nebo mimo ni moji kolegové vojáci z povolání se svými problémy. Proto nevím, jaká je jeho pracovní náplň a nevím, s jakou oblastí svojí pracovní náplně, bych kaplana navštívila. Já osobně nevím, za jakým účelem bych jej navštívila, ale chápu, že jsou i vojáci – věřící, kteří možná potřebují duchovní radu v pracovní době.

6. **Máte nějakou osobní zkušenost s vojenským kaplanem? V případě, že ano, tak jakou?**

Bohužel, nemám. Pokud bych byla věřící, navštěvovala bych svého duchovního ve svém bydlišti. Nečiní mi problém návštěva kostela jako prohlídka, nebo např. účast na vánoční mši nebo obřadu. Někdy člověk potřebuje třeba si jen tak v klidu posedět sám se sebou. Každý si musí najít svůj způsob jakési duševní očisty. Ovšem ve službě (v zaměstnání) vojenského kaplana nenavštěvují a v pracovní době mě to ani nenapadlo.

7. **Pokud byste měl/a jakýkoli problém nebo trápení, navštívil/a byste kaplana?**

Spíše nenavštívila. Musela bych se asi dostat do takové životní krize, kdy bych například nevěděla jak dál v životě. Ovšem nevím, zda bych vyhledala kaplana nebo třeba spíše psychiatra, psychologa. Vše by se odvíjelo od dané situace, jak bych vše vnímala a zpracovávala sama se sebou.

8. **Nebo za jakým jiným účelem byste kaplana třeba navštívila/a?**

V soukromém životě jsem kaplana navštívila spolu se sestrou a jejími dcerami, jejichž jsem kmotra.

9. Dle Vašeho názoru, je potřebné mít vůbec kaplana u vojska?

Nejsem zastáncem kaplanů – vojáků z povolání.

10. Co všechno by měl podle Vás splňovat a umět po vojenské stránce?

Pakliže je ve vojenském stejnokroji, měl by splňovat vše, co ostatní vojáci.

11. Navštívil/a jste někdy nebo navštívíte vojenskou kapli? A proč?

Vojenskou kapli jsem navštívila při aktu jejího otevření v posádce. Jak jsem již uvedla, návštěva těchto prostor mi nevádí, ovšem nemám potřebu trávit zde svůj pracovní či osobní čas.

12. Máte kontakt na kaplany? A víte, kde je hledat v případě, že potřebujete jejich pomoc?

Kontakty na vojenské kaplany u sebe nenosím, vyhledám je v posádkovém telefonním seznamu. Víím, kde má kancelář pouze kaplan na velitelské budově.

13. Doprovází Vás někdy kaplan/ka na nějakém vojenském zaměstnání? (například velitelská příprava, sportovní dny velitele či jiné vojenské akce) Pokud ano, tak je to pro Vás přínosné nebo Vám něco vadí? Pokud ne, tak myslíte si, že by se měl/a na některých zaměstnáních kaplan/ka podílet?

Ani si nejsem vědoma, na kolika vojenských zaměstnáních jsem kaplana viděla. Naposledy asi při plnění profesního přezkoušení, ale jen některé z těch, kteří v posádce slouží. Víím, že probíhají nějaké etické semináře s příslušníky základní přípravy, ovšem neznám jejich náplň.

Současná situace u VZP a pozorování při rozhovoru:

Další pozorovanou vojákyní je Darina, je ve věku 36 let. Nejprve vystudovala gymnázium, poté následovalo vzdělávání na Masarykově univerzitě v oboru psychologie. Vyrůstala ve městě. V rodině nebyla nijak ovlivňována k náboženství, přestože rodiče náboženství navštěvovali, ale praktikující nebyli. S náboženstvím a jeho historií byla od dětství

seznamována v rozsahu obecné úrovně vzdělanosti, ale rodiče ji cíleně nenutili, nechávali utváření názoru na víru na ní samotné. Vojenskou kariéru odstartovala ve Vyškově, nástupem na náhradní vojenskou službu, hned po ukončení vysoké školy. Její profese je stále stejná, od roku 2001 je vojenskou psycholožkou, až dodnes. Přestože se účastnila zahraniční operace, tak zvláštní zkušenost ze zahraničí nevyzdvihovala. Na druhou stranu je nadstandardně seznámena s povinnostmi a využitím kaplana v AČR. Z průběhu své vojenské služby a odpovědí, které uvedla v rozhovoru a dle vyplněného dotazníku má spíše kladný názor na DS, přestože sama uznala deformaci oborem a bere kaplany jako kolegy, které dle situace doporučuje svým klientům (VZP, kteří mají problém, o kterém jako psycholožka nazná, že je spíše duchovního charakteru a že pomoc kaplan by byla vhodnější, než psychologická). Není zatvrzelá v tom, že by sama kaplana nikdy nevyhledala, ba naopak, ví, že nikdy člověk nemůže říct nikdy, protože netuší, co se mu kdy v životě může přihodit. Vojenskou kapli navštívila, místo vnímá s jakýmsi respektem, ale pravidelně ji nenavštěvuje. Celkově má pochopení pro věřící, ale sama tomu příliš nepodléhá. Věřící v hodnoty, které má sama v sobě stanoveny jako člověk.

Dotazník pro VZP:

- 1. Jméno a příjmení:** Darina Záchová
- 2. Pohlaví, věk:** žena, 36 let
- 3. Funkce:** náčelník skupiny psychologických služeb, vojenský psycholog
- 4. Věřící/nevěřící:** V tom slova smyslu, jak zřejmě potřebujete, věřící nejsem. Nejsem křtěná a ani v tomto směru nejsem řízeně vychovávána. Jinak sama sebe za věřící považuji, ale jinak, protože bez víry v cokoli bych se cítila dost ploše. Já osobně věřím v lidi, v sebe, ve slušnost, v naději a smysl, který je spojen se vším, co se nám přihodí, jen kolikrát to nevidíme, nebo to objevíme až s odstupem času.
- 5. Co si představujete pod názvem Duchovní služba v armádě? A za jakým účelem si myslíte, že tu pro Vás může fungovat?**

Vím, že, DS byla v AČR zřízena rozkazem ministra obrany České republiky Michala Lobkowicze č. 19. ze dne 3. června 1998 a tento rozkaz nabyl účinnosti 22. června 1998. Na základě Dohody o spolupráci mezi Ministerstvem obrany,

Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí byl v resortu obrany ustanoven hlavní kaplan, který zahájil praktické naplňování této dohody u jednotek ozbrojených sil České republiky.

Úkolem DS AČR je zejména:

- podporovat velitele všech stupňů v jejich odpovědnosti za naplňování a ochranu lidského rozměru života každého vojáka v činné službě a občanského zaměstnance;
- nabízet pomoc při řešení osobních krizí i těžkostí, které vznikají v pracovním, osobním a rodinném životě pracovníků resortu MO;
- přispívat k rozvíjení a prohlubování demokratických tradic evropské kultury v resortu MO;
- vytvářet podmínky pro naplňování ústavně zaručených lidských práv, která souvisejí se svobodou vyznání pro pracovníky resortu MO ve všech situacích spojených s plněním jejich služebních a pracovních povinností.

6. Máte nějakou osobní zkušenost s vojenským kaplanem? V případě, že ano, tak jakou?

Zkušenost s kaplany mám čistě profesní – vzhledem k relativní příbuznosti oborů a společném zájmu na podpoře personálu MO. Mám-li pocit, že by klient využil služeb kaplana nebo se jeho problém týká více duchovních záležitostí, doporučím mu služby duchovních.

7. Pokud byste měl/a jakýkoli problém nebo trápení, navštívil/a byste kaplana?

Pokud bych měla jakýkoli problém nebo trápení, s nímž bych si nedokázala poradit sama, nebo s pomocí blízkých, rodiny a důvěrných přátel. A pokud bych nenašla řešení ani s pomocí odborné péče, je možné, že bych se třeba obrátila na kaplana jako na důvěrníka. Nikdy neříkám nikdy, může taková situace nastat, jen momentálně nemám konkrétní představu, jaká.

8. Nebo za jakým jiným účelem byste kaplana třeba navštívil/a?

Zatím netuším, to by záleželo na situaci, která by nastala.

9. Dle Vašeho názoru, je potřebné mít vůbec kaplana u vojska?

Kaplan je jedna z možných služeb podporující a pečující o personálu v resortu MO a jako taková je platnou součástí systému.

10. Co všechno by měl/a podle Vás splňovat a umět po vojenské stránce?

Nosí-li kaplan vojenskou uniformu a hodnost důstojníka, měl by umět, znát a být schopen provádět činnosti, které vojenský profesionál s odpovídající hodností má umět, znát atd. To je náplní kurzů připravující důstojníky přijaté do resortu MO z civilního sektoru, což kaplani jsou, ale zrovna v této oblasti mají výjimku.

11. Navštívil/a jste někdy nebo navštívíte vojenskou kapli? A proč?

Ano navštívila. Ze zvědavosti, na doporučení, z důvodu prohlídky a pro její ohromnou akustiku.

12. Máte kontakt na kaplany? A víte, kde je hledat v případě, že potřebujete jejich pomoc?

Osobně u sebe uloženy kontakty na kaplany nemám. Vím kde je hledat, jakou cestou je oslovit. A pokud mám potřebu, informace a kontakty vyhledám v elektronické podobě přes internet.

13. Doprovází Vás někdy kaplan/ka na nějakém vojenském zaměstnání? (například velitelská příprava, sportovní dny velitele či jiné vojenské akce) Pokud ano, tak je to pro Vás přínosné nebo Vám něco vadí? Pokud ne, tak myslíte si, že by se měl/a na některých zaměstnáních kaplan/ka podílet?

Asi vzhledem k deformaci vlastním oborem, přítomnost kaplana na vojenských zaměstnáních nevyhledávám, ale ani mi nejsou na překážku. Určitě jsou témata, o nichž jsou nejpovolanějšími hovořit a vzhledem k jejich podílu na prevenci a snižování výskytu negativních jevů v resortu MO je jejich místo i zde. Nehledě na to, že jsou součástí týmu, a proto ani jim by se tato zaměstnání neměla vyhýbat.

Současná situace u VZP a pozorování při rozhovoru:

Poslední pozorovaný voják je Jiří, je ve věku 38 let. S rodinou a sourozenci vyrůstal na vesnici. Absolvent všeobecného gymnázia. Vzhledem k tomu, že nebyl přijat na vysokou školu, tak byl odveden do vojenské základní služby, kde nastoupil na pozici pancéřovníka u 42. mechanizovaného praporu v Táboře. Po vykonání základní přípravy a přípravy specialisty byl předustanoven do pozice velitele družstva a nastoupil na poddůstojnickou školu do Janovic nad Úhlavou. Po absolvování školy se vrátil k mateřskému útvaru, kde tuto funkci zastával další 4 roky, poté velitel čety, kterou dále zastával 5 let. V tomto období vykonal dvě zahraniční operace, kdy poprvé přišel do kontaktu s DS. V prvním případě to bylo v rámci operace IFOR, kde byl v celé AČR jediný kaplan, tedy dá se říct, že první počátky DS. Kaplan byl nasazen do zahraniční operace, kde dle slov Jiřího, se teprve uplatnění pro pozici kaplana hledalo. Z druhé zkušenosti s kaplanem v misi, kde už byl kaplan nedílnou součástí jednotky a své úkoly už plnil naprosto beze zbytku. V operaci SFOR se již kaplan nezaměřoval výhradně na duchovní obřady pouze pro věřící vojáky, ale byl aktivně zapojen do dalších oblastí, jako bylo třeba spoluorganizování různých sportovních a kulturních akcí a také přirozeně poradenská činnost v rámci řešení problémů u vojáků nasazených v operaci. V období 2005 – 2009 v operacích ISAF a ENDURING FREEDOM byla už role vojenského kaplana naprosto samozřejmá a nepřišla nikomu jakkoli zbytečná nebo nežádoucí. Pokud někdo chtěl s kaplanem komunikovat, měl kdykoli možnost a pokud ne pak jej nikdo nenutil. V tomto období ještě nebyl na útvarech vojenský kaplan zařazen do tabulek, takže vždy z počátku operace bylo jeho přijetí do jednotky rozpačité, ale s postupující dobou strávenou v operaci vždy toto rychle odpadlo. V této době již zastával pozici vrchního praporčíka, takže spolupráce s vojenskými kaplany začala být mnohem intenzivnější. Jiří vystřídal řadu zajímavých personálních pozic, z nichž ho zcela jistě obohatila i zkušenost u VeV-VA nejprve jako starší pracovník štábu na institutu doktrín a posléze jako vrchní praporčík VeV-VA a zde se mimo jiné podílil na naměstnání s DS v rámci kariérových kurzů, takže je úzce spjat s jejich současnou prací v rámci běžné činnosti DS v rámci mírového života AČR. Přestože je nevěřící a ani rodiči nebyl nijak během svého života ovlivněn, tak má velmi kladný vztah k DS. Hodnotí ji pozitivně ve všech směrech, jak již je zřejmé z předchozích vět o jeho všestranných zkušenostech. Nebrání se kontaktu s kaplany, ba naopak, chová k nim určitou váženost a snaží se s nimi spolupracovat a vyzdvihovat jejich úsilí a účelnost.

Dotazník pro VZP:

1. **Jméno a příjmení:** Jiří Hladík
2. **Pohlaví, věk:** muž, 38
3. **Funkce:** vrchní praporčík VeV - VA
4. **Věřící/nevěřící:** nevěřící
5. **Co si představujete pod názvem Duchovní služba v armádě? A za jakým účelem si myslíte, že tu pro Vás může fungovat?**

DS v AČR je podle mého názoru jednak velmi vhodnou podporou pro vojáky (i občanské zaměstnance), v možnosti praktikování jejich víry při plnění služebních (pracovních) povinností, ale a to především, soudě podle vlastních zkušeností s touto složkou ozbrojených sil, jakýsi ventil, jež dává alternativu pro vyrovnání se s nepříznivými životními situacemi, které zaměstnanec rezortu v rámci své profese může potkat. Má osobní představa DS v armádě byla zprvu rozpačitá a předpokládal jsem, že se bude jednat o velmi omezenou službu pro menšinu věřících vojáků a zaměstnanců rezortu. Postupem času jsem svůj názor přehodnotil a zjistil jsem, že je to služba na podporu všech a ne pouze věřících.

6. **Máte nějakou osobní zkušenost s vojenským kaplanem? V případě, že ano, tak jakou?**

V rámci výkonu své funkce spolupracuji s většinou vojenských kaplanů a tak mohu velmi dobře zhodnotit jejich práci v rámci jejich působnosti. Má spolupráce s DS spočívá zejména ve společném úkolu v rámci zkvalitňování služby pro podřízené, dále ve společné organizaci a provádění zaměstnání u kariérových kurzů v rámci AČR a v neposlední řadě při vzájemné kooperaci v zahraničních operacích. Za svou osobu musím konstatovat, že veškerá spolupráce s touto složkou byla vždy naprosto korektní a bezproblémová. Zejména v zahraničí kdy jsou vojáci vystaveni permanentnímu stresu a absenci možnosti své problémy někde ventilovat se ukázalo, že vojenský kaplan dokáže i nevěřící vojáky velmi citlivě vyslechnout a poskytnout tak možnost lépe se vyrovnat s problémem. Je zvláštní, že větší

množství vojáků (i nevěřících) dají přednost takovéto formě pomoci před pomocí odbornou v rámci Vojenské psychologické služby. Dále mohou vyzdvihnout vynaložené úsilí DS, kdy jen díky jejich nezdolné obětavosti se podařilo ze zahraniční operace dopravit tělo padlého vojáka zpět do republiky v relativně krátkém čase a v následné další péči o pozůstalé po vojácích, kteří zahynuli v rámci plnění služebních povinností.

7. Pokud byste měl/a jakýkoli problém nebo trápení, navštívil/a byste kaplana?

Osobně bych dal nejprve přednost vojenskému kaplanovi, protože vím, že tato složka v těchto záležitostech funguje velmi kvalitně a má své výsledky. Odbornou pomoc Psychologické služby bych vyhledal až v druhém pořadí, kdyby vojenský kaplan nebyl schopen s vyřešením aktuálního stavu pomoci.

8. Nebo za jakým jiným účelem byste kaplana třeba navštívil/a?

Kaplana navštěvuji často z neosobních důvodů, ale v případě potřeby bych jej navštívil i z důvodů osobních

9. Dle Vašeho názoru, je potřebné mít vůbec kaplana u vojska?

Mohu porovnat dobu, kdy vojenský kaplan u jednotek nebyl a současný stav, kdy je kaplan neustále přítomen u vojska a jednoznačně je vidět, že je platným členem jednotky a do sestavy tato funkce jednoznačně patří.

10. Co všechno by měl/a podle Vás splňovat a umět po vojenské stránce?

Tady nejsem schopný přesně určit jeho vojenské znalosti a dovednosti, protože je sporné co kaplanovi dovoluje jeho víra. Podle mého názoru je podstatné aby znal hierarchii armády a systém, ve kterém pracuje. Co se týká dovedností taktického charakteru, není podstatné, aby je ovládal, protože pokud už by se dostal do nějaké vyhrocené situace, má okolo sebe vždy dostatek vojáků pro jeho případnou ochranu. Nicméně je na každém jak se do výkonu své funkce v rámci mantinelů víry zapojí.

11. Navštívil/a jste někdy nebo navštívíte vojenskou kapli? A proč?

Nikdy jsem ji nenavštívil, protože bohoslužeb a dalších obřadů se aktivně neúčastním.

12. Máte kontakt na kaplany? A víte, kde je hledat v případě, že potřebujete jejich pomoc?

Jak jsem již podotkl, znám většinu vojenských kaplanů osobně z předchozí i současné spolupráce, takže ano kontakty mám a aktivně je udržuji. Pomoc jsem zatím nepotřeboval, nicméně pokud by byla potřeba, určitě bych ji vyhledal.

13. Doprovází Vás někdy kaplan/ka na nějakém vojenském zaměstnání? (například velitelská příprava, sportovní dny velitele či jiné vojenské akce) Pokud ano, tak je to pro Vás přínosné nebo Vám něco vadí? Pokud ne, tak myslíte si, že by se měl/a na některých zaměstnáních kaplan/ka podílet?

Většinu společných zaměstnání kaplan navštěvuje a podle mého názoru je to i přínosné už jen proto, aby bylo vidět, že se vojenský kaplan nikde neseparuje a jde s jednotkou. Jeho případnou pomoc nebo podporu si tak může najít kdokoli, kdo ji právě potřebuje. Zaměstnání, na kterých by se měl podílet a podílní, jsou zejména v rámci odborných příprav v oblasti etiky, vystupování s místním obyvatelstvem, církevních zvyklostí v regionu nasazení jednotek a různých odborných seminářů v jeho oblasti.

Současná situace u VZP Duchovní služby a pozorování při rozhovoru:

Prvním pozorovaným z druhé skupiny kvalitativního vzorku je Pavel. Vyrůstal nedaleko rušného města. Byl pokřtěn a později biřmován. Studoval na střední průmyslové škole strojnické, poté na Vysokém Učení Technickém, kde později vysoké školy zanechal. Jeho civilní zaměstnání bylo jako konstruktér, pak u ČKD podniku. Následoval odchod na základní vojenskou službu. A pak zpět návrat do civilního života do zaměstnání do funkce energetika. Koncem 90. let minulého století zahájil studium na Cyrilometodějské teologické fakultě univerzity Palackého, kde úspěšně odpromoval. O pár let později byl

vysvěcen na trvalého jáhna, stále však vykonával povolání konstruktéra a současně už působil ve farnostech Blučina, Měnin, Přisnotice, Žabčice. V roce 2008 nastoupil do armády na VeV - VA ve Vyškově, kde také jako kaplan působí doteď. Párkrát se účastnil krátkodobých návštěv v KFOR a absolvoval také zahraniční misi v Afghánistánu. Byl ovlivněn zejména prostředím, kde vyrůstal, přáteli z církve, kupodivu nejmenší roli sehráli v názoru na církev a rozhodnutí do ní vstoupit rodiče. Své povolání vykonává rád a ani v mysli se neseťkal s myšlenkou, že by tomu mělo být jinak. Naplňuje jej poslání pomáhat lidem, ať už v zahraničních operacích či u domovského útvaru. Je vstřícný a naslouchavý k lidem, ostatně tak, jak se od něj profesionálně očekává. Jako voják a kaplan současně se cítí dobře, nemá problém s tím být ve zbrani a zároveň ji nepoužít.

Dotazník pro Duchovní složku:

- 1. Jméno a příjmení:** Pavel Matoušek
- 2. Pohlaví, věk:** muž, 46
- 3. Funkce:** vojenský kaplan
- 4. Vyznání:** římskokatolické
- 5. Zajímalo by mě, jak to vlastně začalo? Jak jste se dostal/a k práci kaplana/ky a zároveň vojáka z povolání?**

Byl jsem vysvěcen na duchovního římskokatolické církve (trvalý jáhen) v roce 2005, v témže roce se rozběhla „kampaň“ – Staň se trvalým jáhnem – vojenským kaplanem a můj biskup Vojtěch Cikrle, který měl v rámci ČBK (Česká biskupská konference) odpovědnost za rozvoj DS v AČR, se mě asi rok po svěcení zeptal, jestli mě tato kampaň neoslovila. Oslovila a v roce 2008 jsem nastoupil znovu do přijímače, tedy na základní přípravu a po jejím absolvování jsem se stal VZP ve funkci vojenského kaplana.

- 6. Splnil Váš vstup do armády to, co jste očekával/a?**

Neměl jsem nějaká zvláštní očekávání.

7. Překvapilo Vás něco zásadně během Vaší kariéry, ať už v dobrém či ve špatném?

Překvapilo mě mile, že armáda je hodně podobná fungující firmě a že je podstatně jiná než základácká vojna, jak jsem ji sám v 80. letech zažil.

8. Je náročnější vykonávat zaměstnání kaplana/ky nebo vojáka? Nebo jde obojí ruku v ruce?

Služba vojenského kaplana je službou duchovního otce lidem – sestrám a bratřím s respektem k jejich přijímání a chápání přesažené skutečnosti a uniforma tuto službu neztěžuje.

9. Konzultoval/a jste Vaše průvodní rozhodnutí stát se kaplanem/kou s někým?

Ano! S biskupem, s manželkou a dětmi, s kolegy duchovními, zejména s vojenskými kaplany.

10. Jaký postoj k Vašemu odhodlání vstoupit do církve měla Vaše nejbližší rodina (rodiče, partner/ka)? Do církve?

Křesťanem a tedy i členem a příslušníkem římskokatolické církve jsem se stal záhy po svém narození, z rozhodnutí mých rodičů, kteří plnili svou křesťanskou povinnost a slib, který učinili při uzavření manželství (stejně jako všichni katolíci). Křesťanem jsem se stal bez svého rozhodnutí, ale jsem za to rád.

11. Jakým způsobem Vás inspiruje osobnost Msgre. Kubáně?

Je pro mne velkým příkladem poctivého kněze, vojáka a statečného člověka.

12. Působil/a jste někdy v zahraniční misi? Pokud ano, tak jakou zkušenost Vám dala? Pokud ne, tak máte zájem v budoucnu na nějakou vycestovat?

Dojížděl jsem do Kosova na krátké návštěvy kontingentu a téměř celý loňský rok jsem působil v Afghánistánu. Zkušenosti? Služba vojákům a s vojáky v misi je intenzivnější než doma.

13. Jako kaplan, řešíte problémy spíše duchovního charakteru nebo duševního?

Jsem duchovní, ne psycholog.

14. Jak vycházíte s kolegy/němi jiného náboženského vyznání?

Velice dobře! Vlastně i toto je jedna ze skutečností, která mě v armádě příjemně překvapila.

15. Měl/a jste někdy pocit, že změníte úplně povolání nebo Vás práce duchovního 100% naplňuje?

Jsem rád, že můžu jako duchovní sloužit vojákům. Zatím mě to tak vyhovuje a zcela naplňuje.

16. Existuje nějaká meta, které byste chtěl/a v životě dosáhnout, ať už po vojenské, duchovní či osobní stránce?

Jasně! Dostat se do nebe!

Současná situace u VZP Duchovní služby a pozorování při rozhovoru:

Dalším pozorovaným z druhé skupiny kvalitativního vzorku je Josef. Vyrůstal na vesnici. Výchovou rodičů byl ovlivněn, neboť jeho rodiče byli věřící a vedli jej v duchu křesťanství. Po ukončení základní vojenské služby, kterou vykonal v Písku, studoval na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích. Následovalo studium na Teologické fakultě univerzity Palackého v Olomouci. Po úspěšně složené promoci byl vysvěcen na jáhna v Olomouci, později vysvěcen na kněze. Působil ve farnostech ve Vyškově, Svitavách, dále pak jako farář v Polešovicích, Bílovicích, Březolupech. Od roku 2001 své místo jako již vojenský kaplan našel v Lipníku, o dva roky později přesídlil do vyškovské lokality, kde je jeho místo doposud. Ve svém povolání a životní pozici duchovního je nadmíru spokojen a je přesvědčen, že své rozhodnutí nikterak měnit nebude. Je tomu podobně, jako u jeho kolegy, oddanost k Bohu a církvi je maximální a neuvěřitelně oddaná. Své úkoly vidí nejen v bohoslužbách a každodenním kontaktu s vojáky, kteří jej vyhledávají za jakoukoli pomocí (buď i přátelským rozhovorem), ale gró

směřuje k pořádání etických seminářů, působnosti v zahraničních misích, kontaktu s lidmi, spolupráci s kolegy a dalších činností, na kterých se jako kaplan podílí. Být vojákem mu umožňuje onu možnost odjet do zahraniční operace, přijde mu to zcela přirozené, že je voják a kaplan v jedné osobě.

Dotazník pro Duchovní složku:

- 1. Jméno a příjmení:** Josef Konečný
- 2. Pohlaví, věk:** muž, 46
- 3. Funkce:** kaplan Velitelství výcviku – Vojenská akademie Vyškov
- 4. Vyznání:** římskokatolické
- 5. Zajímalo by mě, jak to vlastně začalo? Jak jste se dostal/a k práci kaplana/ky a zároveň vojáka z povolání?**

V roce 2001 mě ve farnosti Bílovice, kde jsem působil, oslovil tehdejší Hlavní kaplan AČR Tomáš HOLUB s žádostí, abych vstoupil do AČR jako vojenský kaplan. Po širokospektrální diskuzi, přemýšlení a uvěření, že tato služba bude mít pro armádu, církev, společnost i mě smysl, jsem nakonec souhlasil a jako vojenský kaplan nastoupil do posádky Lipník nad Bečvou.

- 6. Splnil Váš vstup do armády to, co jste očekával/a?**

Moje obava při vstupu do armády nebyla malá, ale po určité době se rozplynula a začal jsem exaktně zažívat, že služba vojenského kaplana – tedy i moje, má smysl, tudíž se dá říct, že se to, co jsem v armádě očekával, naplnilo.

- 7. Překvapilo Vás něco zásadně během Vaší kariéry, ať už v dobrém či ve špatném?**

Překvapila mě různost přemýšlení vojáků napříč hodnostním sborem – pozitivně i negativně. Pozitivně v tom smyslu, že myšlení mnoha vojáků není svázáno velmi vyhraněným prostředím, ve kterém slouží a negativně zejména v tom, že jsem žasl, kolik předsudků vůči jistým skupinám ve společnosti se ještě v dnešní době apriori nachází v myšlení mladé, vysokoškolsky vzdělané generace.

8. Je náročnější vykonávat zaměstnání kaplana/ky nebo vojáka? Nebo jde obojí ruku v ruce?

Obojí neberu jako zaměstnání, ale jako službu a tudíž jde obojí téměř ruku v ruce s odlišnostmi, které to či ono poslání představuje.

9. Konzultoval/a jste Vaše průvodní rozhodnutí stát se kaplanem/kou s někým?

Konzultoval jsem to se svým rozumem a svědomím a také s některými mými kolegy.

10. Jaký postoj k Vašemu odhodlání vstoupit do církve měla Vaše nejbližší rodina (rodiče, partner/ka)?

Přijali to jako moje osobní rozhodnutí, někteří kladně, jiní řekněme zdrženlivě...

11. Jakým způsobem Vás inspiruje osobnost Msgre. Kubáně?

Pátera Kubáně považuji za muže velmi houževnatého, statečného, odvážného, který šel ve své službě za svým cílem a neváhal pro to podstoupit riziko mučení a smrti. Právě pro tyto kvality je pro mě velmi inspirativní osobou, vzorem a příkladem.

12. Působil/a jste někdy v zahraniční misi? Pokud ano, tak jakou zkušenost Vám dala? Pokud ne, tak máte zájem v budoucnu na nějakou vycestovat?

V zahraniční misi jsem působil a právě tam jsem zažil v tom pravém slova smyslu naplnění mé služby v armádě jako duchovního, zejména pro bezprostřední dlouhodobý kontakt s vojáky, kteří jsou delší dobu odloučeni od svých rodin, domovů, přátel. A právě to je situace, v níž může být kaplan pro vojáky velmi důležitou osobou, která je povzbuzuje, posiluje, ale taky přirozeně otevírá prostor pro otázky duchovní, které vojáci naprosto spontánně pokládají.

13. Jako kaplan, řešíte problémy spíše duchovního charakteru nebo duševního?

Jako kaplan jsem řešil a řeším problémy rozmanitých charakterů, takže se to nedá jednoznačně určit. Někdy převažují problémy duchovní, jindy duševní.

14. Jak vycházíte s kolegy/němi jiného náboženského vyznání?

S kolegy jiných denominací vycházím dobře.

15. Měl/a jste někdy pocit, že změníte úplně povolání nebo Vás práce duchovního 100% naplňuje?

Tento pocit – změnit povolání se někdy může objevit a člověka napadnout, ale zatím se u mě nikdy v takové míře a rozsahu, aby převážil nad tím kladným, co služba duchovního představuje, neobjevil.

16. Existuje nějaká meta, které byste chtěl/a v životě dosáhnout, ať už po vojenské, duchovní či osobní stránce?

Chtěl bych se dostat do nebe.

Současná situace u VZP Duchovní služby a pozorování při rozhovoru:

Třetí osobou z trojice kaplanů je žena, nutné sdělit, že se jedná o první kaplanku v historii AČR. Gabriela byla ovlivněna duchovnem již od dětství, kdy navštěvovala s maminkou církev. Její matka byla konzervativní a přísná, tudíž se to postupně na ní odráželo a Gabrielu to ovlivňovalo. Během puberty se začala v těchto názorech rozhodovat sama a začala chodit mezi evangelíky, kde na ni prostředí působilo liberálněji, oproti zážitkům z dětství, kdy navštěvovala církev s matkou. Impulsem pro Gabrielu bylo zejména setkání s evangelickým farářem, který byl mimořádně vzdělaný a vedl věřící k tomu, aby nad biblí přemýšleli sami. To její respondentku nadmíru oslovilo, takže se přihlásila na Evangelickou teologickou fakultu. Během studia inklinovala také k psychologii, ale nakonec vyhrála volba stát se farářkou. Přesto studium teologické kombinovala se studiem lékařské psychologie a psychoterapie na První lékařské fakultě. Po studiích nastoupila do církevní služby, nejprve jako vikářka ve sboru Českobratrské církve evangelické v Brně, poté byla ordinována za farářku do Jilemnice. V roce 1999 prošla pastoračním výcvikem v USA, kde také pracovala jako kaplan v nemocnici. Později vystudovala Pražskou psychoterapeutickou fakultu, prošla kurzem mediace, výcvikem supervize farářů. Vedla různé pastorační semináře a byla členem vedení odborných komisí této tematiky. Její

působnost dále byla na faře v Křižlicích, poté rok pracovala jako farářka ve Velké Británii. Je vdaná, má tři děti. Od svých kolegů se chlubí i znalostí starohebrejštiny a starořečtiny. Neustálým pohonem a motivací pro službu v armádě je dostat se do pozice, kde farář není oficiální autorita a lídr jako ve sboru, kde se učí naslouchat životu, víře a pochybnostem v nejširším smyslu slova a kde svou roli duchovního naplňuje postupně přes otevřené vztahy s druhými. Přestože profesionální vojákyní je pár měsíců, s uniformou se skvěle ztotožňuje a těší se na nové výzvy jako vojákyně a kaplanka v jedné osobě.

Dotazník pro Duchovní složku:

- 1. Jméno a příjmení:** Gabriela Horáková
- 2. Pohlaví, věk:** žena, 39
- 3. Funkce:** kaplanka odboru výcviku
- 4. Vyznání:** českobratrské evangelické
- 5. Zajímalo by mě, jak to vlastně začalo? Jak jste se dostal/a k práci kaplana/ky a zároveň vojáka z povolání?**

Čtrnáct let jsem sloužila v evangelické církvi jako farářka. Poslední roky jsem vnímala, že potřebuji změnu. Chtěla jsem na určitou dobu pracovat mimo církev, ale zároveň neopustit místo duchovního. Připadala v úvahu kaplanská služba v nemocnici nebo ve věznici. DS ve zdravotnických zařízeních však není systematizována a pro profesionální práci ve vězeňské duchovenské službě je třeba nejprve rok pracovat jako dobrovolník. Proto jsem se rozhodla pro armádu, ve které funguje duchovní služba již řadu let.

- 6. Splnil Váš vstup do armády to, co jste očekával/a?**

Splnil. Splnila se náročnost základního výcviku, naprostá odlišnost od civilního prostředí, splnil se můj předpoklad, že bude třeba naučit se nové věci. Vstup do nového prostředí byl náročný, zároveň mě však tato náročnost motivuje k posouvání vlastních hranic.

7. Překvapilo Vás něco zásadně během Vaší kariéry, ať už v dobrém či ve špatném?

Překvapuje mě stále, že se (zatím) daří, snad dobře, budovat vztahy s lidmi. Na vztazích kaplanská služba stojí a padá.

8. Je náročnější vykonávat zaměstnání kaplana/ky nebo vojáka? Nebo jde obojí ruku v ruce?

Na to neumím dobře odpovědět. Kaplan je vojákem, který má svou odbornost, stejně jako je vojákem psycholog, kulometřák nebo řidič, kteří také mají své odbornosti. Vojáka – kulometřáka nepošlete, aby žehnal bojový prapor a vojáka – kaplana, aby vedl třeba chemický průzkum. Každý má v armádě své místo.

9. Konzultoval/a jste Vaše průvodní rozhodnutí stát se kaplanem/kou s někým?

Konzultovala jsem své rozhodnutí s rodinou a přáteli.

10. Jaký postoj k Vašemu odhodlání vstoupit do církve měla Vaše nejbližší rodina (rodiče, partner/ka)?

Nejbližší rodina byla trochu zaskočená a smířovala se s mým rozhodnutím jen pomalu.

11. Jakým způsobem Vás inspiruje osobnost Msgre. Kubáně?

Msgre. Kubáň byl mimořádně vlídným, pracovitým a tolerantním člověkem se smyslem pro humor. Všechny tyto charakteristiky jsou inspirativní.

12. Působil/a jste někdy v zahraniční misi? Pokud ano, tak jakou zkušenost Vám dala? Pokud ne, tak máte zájem v budoucnu na nějakou vycestovat?

V zahraniční misi jsem nebyla a zájem vycestovat mám.

13. Jako kaplan, řešíte problémy spíše duchovního charakteru nebo duševního?

Jako kaplanka řeším s lidmi radosti a starosti, které jsou vždycky na hranici duše a ducha. Jindy s druhými prostě jsem – na pochodu, při přesunech, při přespání v lese. Jsem k dispozici pro rozhovory, pro sdílení. Hmatatelnější, vykazatelnější,

část mé práce jsou přednášky – o náboženství, kulturním pozadí, terorismu, dále etické semináře a bohoslužby v kapli.

14. Jak vycházíte s kolegy/němi jiného náboženského vyznání?

Hezky. Tolerujeme se. Sdílíme se. Vycházíme si vstříc.

15. Měl/a jste někdy pocit, že změníte úplně povolání nebo Vás práce duchovního 100% naplňuje?

Změnila jsem místo, z církve jsem odešla do armády a práce zde mě momentálně naplňuje.

16. Existuje nějaká meta, které byste chtěl/a v životě dosáhnout, ať už po vojenské, duchovní či osobní stránce?

Nevím, soustředím se spíše na to, co je. Chci, aby se přítomnost děla dobře. Žádné vyšší mety momentálně nemám.

Současná situace u velitele VeV - VA a pozorování při rozhovoru:

Velitel se narodil na Slovensku, kde tradice a vztah k Bohu nabývá větších rozměrů, než v České republice. Do svého výzkumu jsem jej zahrnula zcela netradičně, protože není řadovým VZP, nýbrž velitelem útvaru a zaměstnavatelem všech respondentů mého výzkumu. Vystudoval střední odborné učiliště strojní. Poté následoval počátek vojenské kariéry, kde většinu času věnoval zejména raketovému vojsku a dělostřelectvu. Po důstojnické škole vystudoval vysokou vojenskou školu pozemního vojska ve Vyškově, po určitém období praxe pokračoval v postgraduálním studiu v Brně, takže je absolvent kurzu Generálního štábu. Nejen studijní život, ale i kariérní byl velice pestrý, jak v pracovních lokalitách, tak v rozličných funkcích. Jako zaměstnavatel, velitel, ale i jako člověk podporuje duchovní složku, hodnotí ji velice pozitivně a svým názorem preferuje její přítomnost u vojska, která by dle jeho názoru mohla být i více aplikována do řad VZP při různých společných zaměstnáních. Sám má dobré osobní zkušenosti s kaplany a vítá spolupráci s nimi, oceňuje jejich přínos a přítomnost u útvaru.

Dotazník pro velitele:

1. **Jméno a příjmení:** Ján Kožiak
2. **Pohlaví, věk:** muž, 55
3. **Funkce:** velitel
4. **Věřící/nevěřící:** věřící
5. **Jaký máte názor obecně na Duchovní službu v armádě?**

DS v AČR je přínosem a můj osobní názor je kladný.

6. **Vy sám, jste spíše nakloněn nebo se distancujete od čehokoli spjatého s náboženstvím v linii coby pouze člověk, nikoli velitel, či voják?**

Jako člověk i když voják, protože i voják je v první řadě člověk se nedistancuji od ničeho co je spjato s náboženstvím, protože každý člověk musí něčemu věřit, a buď je to víra náboženská, nebo něco jiného.

7. **Myslíte si, že kaplan je nedílnou součástí úkolového uskupení v zahraniční misi?**

Ano, kaplan je nedělitelnou součástí zahraničních misí, ale není kaplan jako kaplan.

8. **Dle Vašeho názoru, měla by být Duchovní služba více začleněna do života vojáků? Pokud ano, tak jak? A souhlasil byste s pořádáním etických seminářů pro stálý stav (například 1krát za kvartál)?**

DS je začleněná do života vojáků dostatečným způsobem, nebylo by dobré dělat věci násilnou formou, současný stav odpovídá požadavkům vojáků na DS, pořádání etických seminářů by bylo velmi dobré zařadit do velitelské přípravy, protože je nutné, aby lidi měli ucelený přehled i o oblasti DS o jejím poslání v AČR a o hlavních úkolech.

9. Jaký vztah máte k útvarovému kaplanovi (kaplanovi OsŠ)?

Můj osobní vztah k útvarovému kaplanovi je velmi dobrý, vážím si ho odborníka (kaplana) i jako vojáka (profesionála).

10. V průběhu Vaší kariéry, zaznamenal jste nějakou zkušenost s Duchovní službou, která by Vás znatelně ovlivnila?

Při plnění úkolu v SFOR a díky kaplanovi se mi podařilo pochopit, co to vlastně DS je a k čemu slouží a proč vlastně byla do armády zavedena.

11. Vy osobně, v případě nouze, upřednostnil byste kaplana před vojenským psychologem? A proč? (Oba jsou vázáni slibem mlčenlivosti.)

Upřednostňuji kaplana, z osobních důvodů a zkušeností, kterých jsem nabyl za dobu služby a hlavně z důvodů, že DS je u lidí a pro lidi v armádě, na rozdíl od psychologické služby, která místo aby byla u lidí, tak se od lidí vzdaluje (viz v současné době vytvořený odbor operační psychologie na zdravotní agentuře, kdy došlo k centralizaci psychologické služby AČR do jednoho centra a odchodu psychologů od útvarů, tzn. od lidí).

12. Kdy naposled jste navštívil vojenskou kapli, ať už za jakýmkoli účelem?

Vojenskou kapli navštěvuji podle potřeb, když potřebuji trochu klidu na porovnání si svých myšlenek.

5.3 Vyhodnocení, analýza a interpretace výsledků

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje a názory vojáků a vojačkyň na přínos DS v AČR. Dále bylo cílem zjistit, zdali se s DS setkali a pokud ano, tak v jakých souvislostech a s jakým výsledkem.

Dalším pilířem výzkumu bylo oslovit a prozkoumat názory DS na jejich vlastní působení, zda by změnili něco ve svém poslání nebo zda vše je v souladu s jejich vlastním názorem a přesvědčením, a jak vidí sjednocení funkce vojáka a kaplana.

Posledním okruhem otázek a výzkumné sondy bylo oslovit velitele, získat jeho názor a celkový dojem o DS, nejen u útvaru, ale také o smysluplnosti DS v mimorepublikových dislokacích – zahraničních misích.

K rozhovorům a pozorování jsem měla vytvořené velmi pozitivní podmínky. Díky vstřícnosti a ochotě mého nadřízeného a velkorysé spolupráci respondentů, ze všech tří zkoumaných skupin, jsem i výzkum samotný měla, co se dostupnosti respondentů týče snazší, než jsem předpokládala, téměř bez větších časových proluk či dalších nepředvídatelných potíží. Některé respondenty/ky jsem znala již osobně, některé pouze od vidění, jiné jsem neznala vůbec. Veškerá setkání a rozhovory s respondenty proběhly bez komplikací. Kontakt s nimi se podařilo navázat téměř okamžitě. Se všemi dotazovanými se mi spolupracovalo velice dobře. Atmosféra mi byla vlastní, přirozená, známá, přátelská, bez jakýchkoli překážek, takže nebyla nutná zvláštní adaptace na dané vnější podmínky.

Výzkum všech tří pozorovaných skupin mi potvrdil mé hypotézy a domněnky o DS. Ukázalo se, že přítomnost této složky v systému AČR má své opodstatnění a DS je nezastupitelně začleněna právem do života vojáků. Výsledkem výzkumu nejsou pro mě jen kvalitativní data, ale také jsem se sama obohatila o nové poznatky, dověděla jsem se spoustu nových zajímavých informací a možností využití DS, kaplanů u útvaru, ale i v zahraničních misích. Zaznamenala jsem, že většina respondentů by upřednostnila pomoc vojenského kaplana před vojenským psychologem a též, že vojenský kaplan je vnímán jako přítel, kamarád, neutrální nekonfliktní člověk, který v žádném případě neublíží, ba naopak, pomůže, když může. Nastavuje svoji přátelskou tvář, nejen jako duchovní, ale také jako člověk, voják, přítel, kamarád. Přítomnost kaplana je nutná v zahraniční misi, kde jeho úloha, poslání a přínos je nepopsatelná. Funguje jak pro jednotlivce, tak jako mezičlánek pro kolektiv v prostředí, ve kterém jsou ztížené podmínky, ohraničený pohyb, omezené možnosti, právě tam ukazuje svoji vnitřní sílu a schopnosti duchovního, které jsou v takovýchto situacích potřebné. Prozatím ne všichni vojáci mají vlastní zkušenost s DS, ale zaregistrovala jsem, že nabídku DS v budoucnu využijí. Vzájemné vztahy mezi kaplany a kaplankou jsou na vysoce profesionální, ale také přátelské úrovni. Fungují jako tým, doplňují se a společně reprezentují DS u útvaru. DS je též známá svoji přítomností u různých pietních aktů, tím posledním, kterého jsem se sama zúčastnila, byla oslava svátku „Den válečných veteránů“, kde hlavní kaplan VeV – VA pronesl sváteční řeč a uctil tak jménem všech vojáků a příslušníků VeV – VA tento svátek.

Při rozhovorech s vojenskými kaplany a kaplankou jsem pochopila, že spolupracují i s jinými složkami systému, úzkou součinnost mají s psychologickou službou, ale také s metodiky prevence sociálně nežádoucích jevů a dalšími. Mě mě překvapilo, jak se tyto složky vzájemně podporují a doplňují jako partneři, nikoli jako rivalové. Chápou totiž svoji práci jako jeden společný cíl, pomáhat ostatním lidem, vojákům. Bez tohoto cíle by totiž jejich poslání v jakékoli armádní složce bylo zbytečné.

ZÁVĚR

Domnívám se, že poznatky shromážděné v této práci, mohou být užitečné nejen pro všechny vojáky, ale také pro studenty vojenských škol, kteří by se chtěli problematice DS podrobněji věnovat. Jsem přesvědčena, že i člověk, který nenosí uniformu, tak bude obsahem této práce obohacen a třeba i získá nové poznatky v této oblasti. Během psaní práce jsem mohla hlouběji nahlédnout a seznámit se s problematikou DS. Zejména jsem vděčná za seznámení se s jednotlivými kaplany a kaplankou. S každým kaplanem, ale i kaplankou byla setkání zajímavá, jedinečná, originální. Rozšířila jsem si také obzory o náplni a úkolech DS a o práci jednotlivých kaplanů. Personálně se všichni řadí a patří k jednomu útvaru a jedné DS, přesto v některých detailech se jejich práce liší. Zkušenosti každého z nich jsou taktéž velice různorodé, u někoho chybí služba v zahraniční operaci, další zase vyniká bohatou zkušeností ze své dřívější praxe. Vzájemně si tak mohou předávat cenné zkušenosti a navenek fungovat jednotně. Na základě kvalitativního výzkumu jsem dospěla k závěru, že je velice důležitá přítomnost několika kaplanů u vojska, jelikož kvůli vytížení a plnění různých úkolů by na vše jeden kaplan nestačil. Díky této práci jsem sama poprvé navštívila vojenskou kapli, otevřela poprvé Bibli, vyslechla si bohoslužbu a po částech jsem se snažila seznámit s plněním úkolů DS u naší vojenské jednotky.

Práce, pro mě osobně, mi přinesla mnoho nových informací a lépe se již orientuji v dané problematice. Díky rozboru jednotlivých rozhovorů s vojáky stálého stavu naší posádky jsem si uvědomila, že opravdu každý má jiné zkušenosti se spoluprací s DS a od toho se odvíjí názor na jednotlivé kaplany. Z mého pohledu se kvůli nedostatečné informovanosti o DS a celkovému nevědění, proč tu kaplan vlastně je, někdy DS podceňuje nebo naopak přeceňuje. Jeden z mnoha důvodů může být nedostatek času a celkové pracovní přetížení VZP. Mnoho dalších též pramení z předchozí praxe, z okolností a vlivu, kterým je každý voják vystaven. Zajímavé jsou i názory mého velitele, který se jednoznačně za využití kaplanů a zřízení DS pozitivně zasazuje, vyzdvihuje přítomnost této služby v systému a struktuře AČR. Vyzdvihuje přínos vojenské kaple v objektu kasáren, i velký přínos etických seminářů, které vojenští kaplani pořádají pro různé kategorie vojáků.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony:

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání ze dne 14. září 1999.

Interní normativní akty a vojenské předpisy:

Koncepce prevence sociálně nežádoucích jevů na období 2006 – 2009.

Ministerstvo obrany. Cvičební řád ozbrojených sil České republiky Zákl-2. Praha, 2005.

Rozkaz ministra obrany České republiky č. 19 z 3. června 1998, o zřízení Duchovní služby v resortu MO ČR, 1998.

Literatura:

Agentura vojenských informací a služeb (AVIS) MO ČR. Dokumenty Duchovní služby AČR. Praha, 2006.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká biblická společnost, 2005. 1290 s. ISBN 8085810379, 9788085810370.

Dus, J. Holub, T. Hledání cesty. Praha: MO ČR, 2013.

Gillham, B. The research interview. Continuum International Publishing Group, 2000. 104 s. ISBN-10 0-8264-4797-X, ISBN-13 978-0-8264-4797-5.

Holub, T. Pastorační služba v Armádě České republiky. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 2007.

Jůzl, M. Sociálně pedagogická role církve v penitenciární praxi. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. 184 s. ISBN 8087182030, 9788087182031.

Králík, O. Patologické vztahy v AČR. Praha, 2011.

Křivohlavý, J. Psychologie zdraví. Portál, 2009. 279 s. ISBN 8073675684.

Machová, J. *Výchova ke zdraví*. Grada, 2009. 291 s. ISBN 8024727153.

Opatrný, A. *Pastorační situace u nás*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 102 s. ISBN 8071920924.

Pavlíková, E. *Názory vojenské veřejnosti na duchovní službu v AČR: Závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Personální sekce MO ČR, 2002.

Pokorný a kol. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno: ÚPPD, 2001.

Pritchard, J. B. *Biblický atlas*. Praha: Česká biblická společnost, 1996. 151 s. ISBN 8085810093.

Stehlík, E. *Páter Method, životní příběh generála duchovní služby Msgre Methoděje Kubáně*. Praha: AVIS – MO ČR, 2006.

Störig, H. J. *Malé dějiny filozofie*. Praha: Zvon, 1992. 560 s. ISBN 80-7113-058-3.

Ulrich, A. *V uniformě a taláru*. Praha: Bonaventura, 1999. 49 s. ISBN 8085197227.

Vodáková, A. a kol. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.

Vojtíšek, Z. *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998. 137 s. ISBN 80-902528-0-X.

Časopisy a jiné zdroje:

Zeman, J.: *Začínal jsem od nuly*. A REPORT 17/2008. Praha: MO ČR – AVIS, 2008. 19 s. ISSN 1211-801X.

Nováková, Tepřík, Vojtěchová: *Ozbrojen vírou*. DVD Studentský dokument o Duchovní službě v Armádě, 2005.

Internetové zdroje:

<http://www.kaplani.army.cz>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DS	Duchovní služba
MO	Ministerstvo obrany
AČR	Armáda ČR
ČBK	Česká biskupská konference
ERC	Ekumenická rada církví
RMO	Rozkaz ministra obrany
VZP	Voják (vojáci) z povolání
P-SNJ	Prevence sociálně nežádoucích jevů
VeV – VA	Velitelství výcviku – Vojenská Akademie

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 Dotazníky

Příloha P2 Fotografie vojenské kaple u VeV – VA ve Vyškově

PŘÍLOHA P1: DOTAZNÍKY

Vážení kolegové,

V současné době jsem studentkou 5. semestru bakalářského studia v oboru Sociální pedagogika a pracuji na bakalářské práci s tématem „Úloha, poslání a přínos Duchovní služby v AČR“.

*Ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku. Získané informace budou použity **pouze** pro potřeby mé bakalářské práce. Snažte se prosím odpovídat upřímně.*

Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas při vyplňování tohoto dotazníku.

Instrukce:

Pozorně si prosím přečtete všechny otázky a odpovězte celou větou. Je to nutné z toho důvodu, že Vaše odpovědi budou výstižnější a pro mnou dělaný kvalitativní výzkum přesnější, detailnější, prospěšnější a maximálně využitelnější.

Pokud otázce, nebo něčemu v otázce neporozumíte, napište do odpovědi, že nerozumíte formulaci.

Dotazník pro VZP:

- 1. Jméno a příjmení:**
- 2. Pohlaví, věk:**
- 3. Funkce:**
- 4. Věřící/nevěřící:**
- 5. Co si představujete pod názvem Duchovní služba v armádě? A za jakým účelem si myslíte, že tu pro Vás může fungovat?**
- 6. Máte nějakou osobní zkušenost s vojenským kaplanem/kou? V případě, že ano, tak jakou?**

7. Pokud byste měl/a jakýkoli problém nebo trápení, navštívil/a byste kaplana/ku?
8. Nebo za jakým jiným účelem byste kaplana/ku třeba navštívil/a?
9. Dle Vašeho názoru, je potřebné mít vůbec kaplana/ku u vojska?
10. Co všechno by měl/a podle Vás splňovat a umět po vojenské stránce?
11. Navštívil/a jste někdy nebo navštívíte vojenskou kapli? A proč?
12. Máte kontakt na kaplany/ku? A víte, kde je hledat v případě, že potřebujete jejich pomoc?
13. Doprovází Vás někdy kaplan/ka na nějakém vojenském zaměstnání? (například velitelská příprava, sportovní dny velitele či jiné vojenské akce) Pokud ano, tak je to pro Vás přínosné nebo Vám něco vadí? Pokud ne, tak myslíte si, že by se měl/a na některých zaměstnáních kaplan/ka podílet?

Dotazník pro Duchovní složku:

1. Jméno a příjmení:
2. Pohlaví, věk:
3. Funkce:
4. Vyznání:
5. Zajímalo by mě, jak to vlastně začalo? Jak jste se dostal/a k práci kaplana/ky a zároveň vojáka z povolání?
6. Splnil Váš vstup do armády to, co jste očekával/a?
7. Překvapilo Vás něco zásadně během Vaší kariéry, ať už v dobrém či ve špatném?

8. Je náročnější vykonávat zaměstnání kaplana/ky nebo vojáka? Nebo jde obojí ruku v ruce?
9. Konzultoval/a jste Vaše průvodní rozhodnutí stát se kaplanem/kou s někým?
10. Jaký postoj k Vašemu odhodlání vstoupit do církve měla Vaše nejbližší rodina (rodiče, partner/ka)?
11. Jakým způsobem Vás inspiruje osobnost Msgre. Kubáně?
12. Působil jste někdy v zahraniční misi? Pokud ano, tak jakou zkušenost Vám dala? Pokud ne, tak máte zájem v budoucnu na nějakou vycestovat?
13. Jako kaplan, řešíte problémy spíše duchovního charakteru nebo duševního?
14. Jak vycházíte s kolegy/němi jiného náboženského vyznání?
15. Měl/a jste někdy pocit, že změníte úplně povolání nebo Vás práce duchovního 100% naplňuje?
16. Existuje nějaká meta, které byste chtěl/a v životě dosáhnout, ať už po vojenské, duchovní či osobní stránce?

Dotazník pro velitele:

1. Jméno a příjmení:
2. Pohlaví, věk:
3. Funkce:
4. Věřící/nevěřící:
5. Jaký máte názor obecně na Duchovní službu v armádě?
6. Vy sám, jste spíše nakloněn nebo se distancujete od čehokoli spjatého s náboženstvím v linii coby pouze člověk, nikoli velitel, či voják?

- 7. Myslíte si, že kaplan je nedílnou součástí úkolového uskupení v zahraniční misi?**
- 8. Dle Vašeho názoru, měla by být Duchovní služba více začleněna do života vojáků? Pokud ano, tak jak? A souhlasil byste s pořádáním etických seminářů pro stálý stav (například 1krát za kvartál)?**
- 9. Jaký vztah máte k útvarovému kaplanovi (kaplanovi OsŠ)?**
- 10. V průběhu Vaší kariéry, zaznamenal jste nějakou zkušenost s Duchovní službou, která by Vás znatelně ovlivnila?**
- 11. Vy osobně, v případě nouze, upřednostnil byste kaplana před vojenským psychologem? A proč? (Oba jsou vázáni slibem mlčenlivosti.)**
- 12. Kdy naposled jste navštívil vojenskou kapli, ať už za jakýmkoli účelem?**

**PŘÍLOHA P2: FOTOGRAFIE VOJENSKÉ KAPLE U VEV - VA VE
VYŠKOVĚ**

